

Pohjois-Savon maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma

TOTSU 2009–2010

Maakuntahallitus 20.10.2008

POHJOIS-SAVON MAAKUNTAOHJELMAN
TOTEUTTAMISSUUNNITELMA

TOTSU 2009 – 2010

Kuopio 2008

Pohjois-Savon liiton julkaisu B:68

Taitto: Marja Partanen

Painosmäärä x kpl
Kuopio 2007

Pohjois-Savon liitto
Sepänkatu 1, 70100 Kuopio
puh. 017-550 1400
e-mail: kirjaamo@pohjois-savo.fi
faksi: 017-262 5090 kirjaamo, 017-550 1428 johto

ISBN 978-952-5759-06-8
ISSN 1797-4410

Sisältö:

1. JOHDANTO.....	6
2. EDELLISEN SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA SEKÄ MAAKUNNAN KEHITYSNÄKYMÄT JA TAVOITTEET	6
2.1 TOTSU:N 2008 - 2009 TOTEUTUMINEN TAVOITTEIDEN JA HANKKEIDEN OSALTA	7
2.2 MAAKUNNAN KEHITYKSEN NYKYTILA JA NÄKYMÄT VUOSILLE 2009 - 2010.....	8
3. MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMINEN VUOSINA 2009 - 2010	9
3.1 TOIMINNAN PAINOPISTEET JA KESKEISET HANKKEET MAAKUNTAOHJELMAN TOIMINTALINJOITAIN	9
3.2 ERITYISOHJELMIEN JA MUIDEN OHJELMIEN OSUUS MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTUKSESSA	13
3.3 ALUEELLISTAMISEN TAVOITTEET POHJOIS-SAVOSSA	13
3.4 TOIMENPITEIDEN VAIKUTUKSET	14
4. MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMINEN HALLINNONALOITTAIN V. 2009-2010 ...	15
<i>Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala.....</i>	<i>15</i>
<i>Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala.....</i>	<i>18</i>
<i>Opetusministeriön hallinnonala.....</i>	<i>20</i>
<i>Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala</i>	<i>22</i>
<i>Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.....</i>	<i>25</i>
<i>Ympäristöministeriön hallinnonala.....</i>	<i>27</i>
5. NEUVOTTELUESITYKSET MINISTERIÖILLE.....	28
5.1 MAAKUNNAN TOTEUTTAMISSUUNNITELMAA 2009 - 2010 KOSKEVAT POHJOIS-SAVON LIITON OMAT NEUVOTTELUESITYKSET.....	28
5.2 MAAKUNNAN TOTEUTTAMISSUUNNITELMAA 2009 - 2010 KOSKEVAT ITÄ-SUOMEN YHTEISNEUVOTTELUESITYKSET	30
6. TEEMAKESKUSTELUESITYYS MINISTERIÖLLE.....	37
7. RAHOITUSTAULUKOT	38

Liitetaulukko 1:

Pohjois-Savon kehitys vuosina 2000–2007 sekä tavoitteet vuoteen 2010, s. 36

Liitetaulukko 2:

Maakuntaohjelman 2007–2010 arvioidut vaikutukset toimintalinjoittain, s. 39

1. Johdanto

Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma (TOTSU) on sopimus aluekehittämisen voimavarojen kohdentamisesta maakunnassa. TOTSU sisältää maakunnan keskeiset vuosien 2009 ja 2010 toimenpiteet sekä esityksen toimenpiteiden rahoittamiseksi. Tässä ominaisuudessa se on maakunnan budjettiesitys valtion tulo- ja menoarvion laadintaan ja sen alueelliseen kohdentamiseen. TOTSU:n tavoitteena on tuottaa ministeriöille aineistoa seuraavan vuoden määrärahojen alueellista jakoa sekä sitä seuraavan vuoden talousarvion valmistelua varten.

Pohjois-Savon maakuntaohjelman vuosien 2009 - 2010 toteuttamissuunnitelmaa on valmisteltu samanaikaisesti maakunnan yhteistyöasiakirjan 2009 kanssa. Valmisteluun ovat kuuluneet elo-syyskuussa järjestetyt neuvottelut valtion aluehallintoviranomaisten kanssa sekä maakunnan kuntien kuuleminen syyskuussa järjestetyssä kuntajohtajatapaamisessa. Ylimaakunnallisten painotusten ja asiakokonaisuuksien osalta on keskusteltu ja neuvoteltu sekä Itä-Suomen että maan muiden maakuntaliittojen kanssa.

Toteuttamissuunnitelmaan on kirjattu maakuntaohjelman kunkin toimintalinjan osalta ainoastaan keskeisimmät asiat ja hankekokonaisuudet. Ministeriöiden kanssa neuvoteltaviin asiakokonaisuuksiin ja hankkeisiin Pohjois-Savossa on otettu ne maakunnan kehittämisen ja kehittämisen kannalta keskeiset asiat, joihin tulisi ohjata valtion erillisrahoitusta tai joiden hoitamisesta on muutoin tarkoituksenmukaista neuvotella ministeriöiden kanssa.

2. Edellisen suunnitelman toteutumisen seuranta sekä maakunnan kehitysnäkymät ja tavoitteet

Edellisessä maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa kehittämisen strategiset painopisteet olivat elinkeinojen ja yritystoiminnan vahvistaminen ja kilpailukykyyn parantaminen, työvoiman saatavuuden varmistaminen, maakunnan keskeisten osaamisalueiden ja -keskittymien edelleen vahvistaminen, maakunnan saavutettavuuden parantaminen, hyvän ympäristön turvaaminen, alueen omien, uusiutuvien energialähteiden käytön vahvistaminen sekä hyvinvointipalveluiden turvaaminen ja palvelurakenteen uudistaminen. Näiden painopisteiden pohjalta on määritelty maakuntaohjelman toimintalinjat ja niiden sisältö, ja kehittämistoimenpiteitä on kohdistettu toimintalinjoille

Vuoden 2008 alkupuoliskon talouskasvu oli hyvä lukuun ottamatta metsäteollisuutta, jossa oli merkkejä hidastumisesta. Samoin työttömyys on jatkanut vähentymistä, mutta aikaisempaa hitaammin. Avointen työpaikkojen määrä on laskussa. Maakunnan aluetalouden kasvu on ollut suurempaa kuin maassa keskimäärin. Taloudessa on kuitenkin vuoden aikana tapahtunut käänne hitaamman kasvun suuntaan.

Osaamisessa on tapahtunut kehittymistä, kun Kuopion ja Joensuun yliopistot on päätetty yhdistää vuoden 2010 alusta Itä-Suomen yliopistoksi, ja uusi yliopisto sai kauppatieteiden tutkinnonanto-oikeuden. Erillisenä merkittävänä hankkeena oleva hammaslääkärikoulutuksen aloittaminen Kuopiossa ei ole vielä toteutunut, mutta koulutuksen käynnistymistä valmistellaan.

Yhteysverkon merkittävin hanke VT5:n parantaminen välillä Päiväranta-Vuorela ei ole käynnistynyt. Maakunnan liikenneyhteyksiä parantava VT4:n parannus välillä Lusi-Vaajakoski on käynnissä ja VT5:n parannustyö välillä Lusi-Mikkeli on valtion vuoden 2009 talousarvioesityksessä. Muun tieverkon ja erityisesti vähäliikenteisen tieverkon kunto ei parane toivotusti, vaan heikkenee edelleen. Rautateiden nopeuksien ja kantavuuksien nosto on hidastunut suunnitellusta lähinnä kustannustason nousun johdosta, jolloin joidenkin rakentamishankkeiden toteutusta on jouduttu lykkäämään. Esim. Savonradan perusparantamisen loppuun saattaminen Pieksämäki-Kuopio-välillä on siirtynyt aloitettavaksi ensi vuosikymmenen puolella.

Kuntien palvelurakenteessa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia. Kuopio ja Karttula ovat valmistelleet yhdistyvänsä vuoden 2011 alusta.

2.1 TOTSU:n 2008 - 2009 toteutuminen tavoitteiden ja hankkeiden osalta

TOIMINTALINJA 1

Kansainvälisesti kilpailukykyinen yritystoiminta

Pääosa TL1:n rahoituksesta on suunniteltu saatavan EU-ohjelmista. EU:n uuden kilpailukyky- ja työllisysohjelman hyväksyminen tapahtui vuoden 2007 lopulla, mutta kansallisen seurantajärjestelmän viivästyksen vuoksi rahoituspäätöksiä on voitu tehdä vasta kesästä 2008 lähtien, joten ohjelmaa ja toimintalinjaa ei ole voitu toteuttaa täysimääräisesti. EU:n kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen toteuttamisen viivästyminen vaikuttaa myös muilla toimintalinjoilla EU-rahoituksella toteutettavaksi suunniteltujen hankkeiden käynnistymiseen. Tästä huolimatta EAKR-ohjelma on toteutunut lähes suunnitellusti, mutta Tekes-yritysrahoitus ei ole käynnistynyt. Kansallisia rahoituspäätöksiä on tehty normaalisti.

Hallitus nimesi 2.10.2008 Varkauden seudun äkillisen rakennemuutoksen alueeksi vuoden 2010 loppuun saakka. Päätöksen myötä varmistetaan toimenpiteiden ripeä käynnistyminen, joka johtuu Stora Enson 167 työpaikan vähennyksestä. Lisäksi 1.10.2008 elektroniikkayritys Enics ilmoitti sulkevansa 186 henkilöä työllistävän Varkauden tehtaansa. Kuljetustukijärjestelmää jatketaan vuodesta 2008 eteenpäin, mutta Pohjois-Savossa edelleen de minimis-tukena. Yksinyrittäjän tukikokeilu on laajennettu koko Pohjois-Savoon.

TOIMINTALINJA 2

Korkeatasoinen osaaminen, toimiva innovaatioympäristö ja työllisyyden vahvistaminen

Kuopion yliopiston kehittämishankkeista hammaslääkärikoulutuksen aloittaminen ei ole toteutunut v. 2008, joskin koulutuksen aloittaminen on saanut laajaa poliittista ja alueellista kannatusta, ja asiaa selvittämään on asetettu ministerityöryhmä. Sen sijaan päätös Itä-Suomen yliopiston perustamisesta Kuopion ja Joensuu yliopistoista on tehty ja v. 2010 aloitettava yliopisto on saanut kauppatieteissä tutkinnonanto-oikeuden. Samoin Kuopion yliopisto ja Savonia-ammattikorkeakoulu ovat tiivistäneet konsortio-hankkeen myötä yhteistyötään.

VTT-paloturvatestatus ja Tukes Varkauteen eivät toteutuneet. Kriisinhallintakeskuksen vahvistaminen ei toteutunut.

TOIMINTALINJA 3

Vetovoimainen elinympäristö ja toimiva infrastruktuuri

VT5:n parantaminen välillä Päiväranta-Vuorela ei ole edennyt. EU-varoin toteutettavat Savon radan nopeutustyöt välillä Suonenjoki-Kuopio on toteutettu. Sen sijaan Savonradan perusparantamisen loppuun saattaminen Pieksämäki-Kuopio-välillä ei ole toteutunut. VT5:n perusparannus välillä Varkaus-Kuopio ei ole nimetyissä kehittämishankkeissa. Esitys VT9:n Jyväskylä-Kuopio määrittämiseksi valtakunnalliseksi runkoväyläksi ei ole toteutunut. Perustienpitoon ei saatu esitettyä määrää rahoitusta, joten vähäliikenteisen päälystetyn tieverkon kunto heikkenee edelleen.

Vesistöjen ja valuma-alueiden sekä pilaantuneiden maa-alueiden kunnostustyöt etenevät määrärahojen puitteissa. Vesihuoltohankkeiden osalta Säviä-Keitele-yhdysvesijohto ja alueen runkoviemäri on aloitettu suunnitellusti syksyllä v. 2008.

Kuopion lentoaseman ja maakunnan matkailun palvelua parantava Järviterminaali Rissalan lentoaseman läheisyydessä on valmistunut ja otettu käyttöön.

TOIMINTALINJA 4

Uudistuva hyvinvointiyhteiskunta ja toimivat palvelurakenteet

Kuntien laatimista PARAS -hankkeen edellyttämistä toimintasunnitelmissa on toteutumassa 1.10.2010 alkaen Siilinjärven ja Maaningan kuntien sekä Nilsian kaupungin perustama yhteistoiminta-alue, jonka tehtävänä on järjestää kuntien asukkaille sosiaali- ja terveyspalveluita. Yhteistoiminta-alue muodostetaan ns. isäntäkuntamallin pohjalta siten, että isäntäkuntana toimii alueen väestöltään suurin kunta, Siilinjärven kunta. Samoin on toteutumassa Ylä-Savon neljän kunnan; Iisalmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän kuntien yhteinen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän toiminta vuoden 2010 alussa. Myös Pohjois-

Savon kahdeksan kunnan suunnitelma tuottaa perusterveydenhuollon ja vanhusten laitoshoidon palvelut Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin perustettavan perusterveydenhuollon liikelaitoksen valmistelu on loppusuoralla. Lapinlahden ja Sonkajärven suunnitelma ei vastaa puitelain terveydenhuollon yhteistoiminta-alueelle asettamaa 20.000 asukkaan väestöpohjaa, ja kunnat joutunevat laatimaan uuden suunnitelman ministeriössä käytävien neuvottelujen jälkeen. Kunnat tulevat tarvitsemaan lisäresursseja puitelain toimeenpanoon. Kuopio ja Karttula ovat päättäneet kuntaliitoksesta 1.1.2011 alkaen.

Sosiaali- ja terveystieteiden alaisten hyvinvointipalvelujen alueellistamistoiminta on aloitettu. Kuopio on vahvoilla sijoittumispaikkakuntana mm. perustettavan lääkealan keskuksen osalta. Kuopion yliopistoon on jo v. 2007 perustettu Biocenter Kuopio, joka toimii katto-organisaationa molekyyli lääketieteen, ja sitä tukeville osin lääketutkimuksen ja biotekniikan alojen tutkimukselle. Biocenter Kuopion myötä biotieteiden, erityisesti biolääketieteen osaaminen Kuopiossa vahvistuu ja se osaltaan tukee sekä kansallisen että kansainvälisen tutkimusyhteistyön kehittämistä.

Valtionosuudet sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttökustannuksiin kehittyivät suotuisasti, mutta harkinnanvaraisia investointiavustuksia ei palautettu talousarvioon.

Erityisohjelmien ja muiden ohjelmien osuus maakuntaohjelman toteutuksessa

Osaamiskeskusohjelman ja aluekeskusohjelmien toteuttaminen tapahtuu ohjelmien suunnitelmien mukaisesti. Ohjelmien kehittämien hankkeiden käynnistymistä on saattanut hidastaa EU-ohjelmien rahoituksen viivästyminen.

Kuopion seutu on vetovastuussa Hyvinvointi-klusterissa ja lisäksi mukana HealthBio - Terveystieteiden bioklusterissa, Elintarvikekehityksen klusterissa ja Ympäristöteknologiaklusterissa. Varkauden seutu on liittännäisjäsenenä Tulevaisuuden energiateknologiaklusterissa. Maakunta on hankerahoituksen kautta mukana myös Matkailu- ja elämystuotantoklusterissa sekä asumisen osaamisklusterissa.

Kaikki Pohjois-Savon kolme aluekeskusohjelmaa jatkavat, siten täydennettynä että Kuopion aluekeskusohjelmassa toteutetaan myös seutukokeilua ja Varkauden aluekeskusohjelma koordinoi erikoistuneiden teollisten seutujen verkostoa. Kolmatta aluekeskusohjelmaa toteutetaan Ylä-Savossa. Maaseutuohjelman alueellisia osia toteutetaan Sisä-Savossa ja Koillis-Savossa.

Itä-Suomen maakuntien yhteisen Itä-Suomi-ohjelman edistämiseen on palkattu ohjelmajohtaja. Ohjelmassa luotujen ns. makrohankkeiden valmistelu on edennyt. Itä-Suomi-ohjelman toteuttamiseen ei ole saatu erillistä valtion rahoitusta, vaan hankkeita toteutetaan normaalilla kansallisella tai EU:n hankerahoituksella.

Valtion toimintojen alueellistamisesta on tehty useita esityksiä, mutta vuoden 2008 aikana ei ole tehty uusia Pohjois-Savoa koskevia ratkaisuja. Mm. hammaslääkärikoulutuksen aloittamisesta Kuopiossa on selvitysmiehen selkeä myönteinen kannanotto, mutta asiasta ei ole tehty päätöksiä. Pohjois-Savoon alueellistettaviksi esitettävät toimet kytkeytyvät hyvinvointi- ja turvallisuusteemoihin.

2.2 Maakunnan kehityksen nykytila ja näkymät vuosille 2009 - 2010

Pohjois-Savon muuttotappion supistuminen jatkui vuonna 2007. Muuttotappiot alkoivat pienentyä vuonna 2001, mutta vuonna 2005 tappio taas kasvoi. Viime vuosien väestökato on ollut kuitenkin vain neljäsosa 1990-luvun lopun tasosta.

Vuonna 2007 Pohjois-Savon muuttotappio siirtolaisuus huomioiden oli -219, mikä oli pienin väestömenetyks 2000-luvulla. Suomen sisäinen muuttotappio on vähentynyt, mutta 2007 se oli edelleen -511 henkilöä. Siirtolaisuus on pienentänyt maakunnan muuttotappiota. Viime vuonna Pohjois-Savo sai nettosiirtolaisuutta 292 henkilöä. Kuluneen 10 vuoden aikana Pohjois-Savo on saanut nettona siirtolaisia 3 000, joista puolet on tullut Kuopioon. Rautavaaraa lukuun ottamatta kaikissa kunnissa siirtolaisten määrä on kasvanut. Pohjois-Savon osuus Suomeen tulleista siirtolaisista on 2,5 %.

Vuoden 2008 kahdeksan ensimmäisen kuukauden väestötappio on hiukan vähentynyt edellisestä vuodesta, mutta alkuvuoden pohjalta koko kuluvan vuoden väestömuutosta ei vielä kannata ennustaa. Ajan mittaan väestön ikääntyminen ja poistumaa korvaava työpaikkojen avautuminen tulee vähentämään maakunnan muuttotappiota.

Kuopion hyvä työllisyyskasvu leviää asumisen myötä laajalle alueelle ympäristökuntiin. Muuttovoittoa ovat saaneet Kuopion työssäkäyntialueeseen kuuluvat Siilinjärvi, Maaninka ja Karttula, monena vuonna Kuopiota enemmän. Keskusten ulkopuoliset omakotialueet ovat vetäneet muuttajia ja työssäkäyntialueet keskustaupunkien ympärillä näyttävät laajentuneen entisiä seutukuntia suuremmille alueille. Monet keskusten naapurikunnista hyötyvät muuttoliikkeestä myös saamalla hyvätuloisia ja koulutettuja muuttajia. Keskustaupunkien tullaan opiskelemaan ja hakemaan työpaikkoja.

Työttömiä työnhakijoita oli Pohjois-Savon työvoimatoimistoissa vuonna 2007 keskimäärin 11 685 eli 10,1% työvoimasta. Työttömien määrä aleni edellisestä vuodesta -10,9 % eli eniten sitten vuoden 1989. Viimeisen kymmenen vuoden aikana alenema on ollut keskimäärin runsaat -6 %, joten viime vuoden työttömyyden lasku oli poikkeuksellisen suuri. Taustalla oli työvoiman runsas kysyntä. Työttömien määrää supisti osaltaan ikääntyneimpien siirtyminen työvoimasta eläkkeelle. Vuoden lopussa työttömyyseläkkeellä olevia oli 6 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Työttömien määrän voimakkaasta alenemisestä huolimatta Pohjois-Savon työllisyysaste – työllisten osuus työikäisistä - laski viime vuonna edellistä vuodesta -1,3 prosenttiyksikköä. Työllisyysaste oli 62,5 %, kun koko maan luku on 69,9 %. Pohjois-Savon ohella ainoastaan Pohjois-Karjalassa työllisyysaste laski, kun muualla maassa se nousi.

Yritysten liikevaihto kasvoi Pohjois-Savossa v. 2007 10,5 %, mihin maakunnassa liikevaihdon seuranta-kaudella ei ole aikaisemmin ylletty. Kasvu oli parempaa kuin koko maassa (8,4 %). Pohjois-Savossa kasvu oli maakunnista kolmanneksi nopeinta. Paremmin talous kehittyi vain Keski-Pohjanmaalla (12,1 %) ja Satakunnassa (10,6 %). Vuotta aikaisemmin kasvu oli Pohjois-Savossa hitaampaa (5,3 %) ja maassa erittäin nopeaa (10,7 %). Työpaikkojen määrän kasvu 2000-2006 on ollut koko maata nopeampaa (työssäkäyntiilasto), mutta työvoimatutkimuksen mukaan työllinen työvoima väheni vuonna 2007. Tämä johtui maatalouden ja julkisten työpaikkojen vähenemisestä. Vuoden 2008 aikana talouskasvu on hidastumassa.

3. Maakuntaohjelman toteuttaminen vuosina 2009 - 2010

3.1 Toiminnan painopisteet ja keskeiset hankkeet maakuntaohjelman toimintalinjoittain

Maakuntaohjelmassa Pohjois-Savon kehittämisen strategiset peruslinjaukset ovat seuraavat:

- elinkeinojen ja yritystoiminnan vahvistaminen ja kilpailukyvyyn parantaminen
- työvoiman saatavuuden varmistaminen - väestön ikärakenteen vanhenemisesta johtuen merkitys kasvaa
- maakunnan keskeisten osaamisalueiden ja -keskittymien edelleen vahvistaminen
- maakunnan saavutettavuuden parantaminen
- hyvän ympäristön turvaaminen
- alueen omien, uusiutuvien energialähteiden käytön vahvistaminen (erityisesti puu, turve ja peltoenergia)
- hyvinvointipalvelujen turvaaminen ja palvelurakenteen uudistaminen

Edellä mainittujen strategisten painopisteiden pohjalta on määritelty maakuntaohjelman toimintalinjat ja niiden sisältö.

TOIMINTALINJA 1

Kansainvälisesti kilpailukykyinen yritystoiminta

TL1 käsittää suoraan yrityksiin kohdistuvat toimenpiteet, joista tärkeimpiä ovat yritystuet. Toimenpiteitä rahoittavat viranomaiset ovat Pohjois-Savon TE-keskus (TEM, MMM), TEKES, Finnvera Oyj sekä Pohjois-Savon liitto.

Yritystoiminnan kehittämisen **painopisteitä** ovat:

- yritysten innovaatio- ja t&k-toiminnan vahvistaminen sekä tuotantoteknologian kehittäminen
- yritysten kansainvälistymisen edistäminen
- yritysverkostojen syntyminen ja vahvistaminen
- uuden yritystoiminnan syntyminen

Uuden yritystoiminnan osalta aikaisempaa enemmän kiinnitetään huomiota palveluyrittäjyyden edistämiseen, erityisinä painopisteinä matkailu sekä hoivayrittäjyys.

Maaseudun yritystoiminnan vahvistamisessa painopisteet ovat perinteisen maatalouden kehittäminen mahdollisimman vahvaksi ja kilpailukykyiseksi sekä maaseudun elinkeinopohjan monipuolistaminen tuella maaseudun uutta yritystoimintaa.

TL1:n toimenpiteiden rahoitus kytkeytyy vahvasti Itä-Suomen EAKR-ohjelmaan. Tämän lisäksi maaseutualueille sijoituvia yrityshankkeita rahoitetaan EU:n maaseutuohjelmasta. Kalatalouteen liittyviä hankkeita on mahdollista rahoittaa kalatalousrahaston rahoituksella, jonka ohjelma on valtakunnallinen maaseutuohjelman tapaan. Vuosittaisissa maakunnan yhteistyöasiakirjoissa määritellään tarkemmin työnjako rahoituksen suuntaamisessa eri EU-ohjelmista.

TEKES:n myöntämän EAKR-rahoituksen rooli on Pohjois-Savossa merkittävä, sillä sen avulla pystytään madaltamaan maakunnan yritysten kynnystä osallistua kansallisella rahoituksella toteutettaviin laajempiin, myös kansainvälisiin hankkeisiin. Liittyen mm. TEKES:n yritysrahoituksen kokonaisuudistukseen TEKES ei ole vielä uudella EU-ohjelmakaudella tehnyt päätöksiä yrityksille kohdistuvasta EAKR-hankerahoituksesta. Johtuen TEKES-rahoituksen tärkeydestä yritysten innovaatioitoiminnan edistäjänä TEKES:n tulisi käynnistää rahoituspäätösten tekeminen mahdollisimman ripeästi. Yritysten teknologia- ja innovaatiohankkeiden rahoitukseen on käytettävissä myös TEKES:n kansallista rahoitusta.

TL1:n tavoitteissa ESR-rahoituksen osuus on merkittävä erityisesti uusien yritysten perustamiseen sekä työvoiman saatavuuden turvaamiseen liittyvän koulutuksen ja kehittämistoiminnan rahoittajana.

Ohjelmaa toteuttavat keskeiset hankkeet ja hankekokonaisuudet:

- yritysten omat sekä yritysverkostojen kehittämis- ja investointihankkeet
- yritystoiminnan käynnistämistä edistävät hankkeet

TOIMINTALINJA 2

Korkeatasoinen osaaminen, toimiva innovaatioympäristö ja työllisyyden vahvistaminen

Korkeatasoinen osaaminen ja sen paikallinen hyödyntäminen ovat Pohjois-Savon hyvinvoinnin, vetovoiman ja kilpailukykyyn avaintekijöitä. Korkeatasoisen koulutuksen ohella vahvalla tutkimus- ja kehitystoiminnalla sekä toimivilla innovaatorakenteilla on suuri merkitys uuden liiketoiminnan synnyttäjänä sekä olemassa olevan vahvistajana.

Keskeisiä **painopisteitä** ovat:

- tutkimus- ja kehittämistoimintaa tukevien rakenteiden ja palvelujen vahvistaminen sekä hyödyntäminen yritystoiminnan käyttöön
- oppilaitosten ja elinkeinoelämän välisen yhteistyön tiivistäminen koulutuksen suunnittelussa ja järjestämisessä, laadukkaasti työvoiman saannin turvaaminen
- lähtökohtana osaavan työvoiman turvaamisessa on kehittää työmarkkinoiden toimivuutta ja vastata työpaikkarakenteissa, työn organisoimisessa ja työn johtamisen tavoissa sekä ammattitaitovaatimuksissa tapahtuviin muutoksiin.

Teemat

Eryityisesti yritysten t&k-toimintojen sekä tutkimus- ja innovaatioympäristöjen vahvistamisessa keskeinen rahoituslähde ovat EU-ohjelmat (sekä EAKR että ESR). EU-rahoituksen vaikuttavuuden lisäämiseksi on valittu painopisteet, ns. kehittämisteemat, joihin erityisesti tullaan kohdistamaan rahoituspanoksia vuosina 2007-2010. Teemat on valittu maakuntaohjelman pohjalta ja ne ovat seuraavat:

Energia- ja ympäristöteknologia

- energiateknologia (koulutuspuitteet ja täsmäkoulutus, uudistuminen, teknologioiden rajapinnat ja strategiset kumppanuudet)
- bioenergia (bioenergiaketjun kehittäminen, massojen hyötykäyttö, biopolttoaineet, liiketoiminta)
- ympäristöliiketoiminta (hyödyntäminen energiassa, uudet liiketoimintamahdollisuudet)

Teknologiaateollisuuden uudet suunnittelu- ja tuotantomenetelmät

- verkostomainen toimintatapa (liiketoimintamallit, kumppanit, tuottavuus, osaaminen)
- teknologinen kyvykkyys (tuottavuus: digit. koneenrakennus, hitsausautomaatio, elinkaari)
- työvoiman saatavuus (koulutuksen vetovoima ja sisältö, koulutustehtaat)
- elinkaari liiketoiminnan kehittäminen (laajempi liiketoiminta, kasvu, kannattavuus)

Mittaus- ja sensoriteknikka

- mittaustekniikan soveltaminen eri aloilla: metsäteollisuus, lääkevalmistus, energia, ympäristö ja terveydenhuolto. . (tuottavuus, ohjattavuus, puhtaus. .)
- näytteenotto- ja käsittelytekniikat, anturit, algoritmit ja tiedon jalostaminen sekä testaus ja tukitoiminnat

Hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palvelujen kaupallistaminen sekä niiden liiketoiminnan kehittäminen

- tutkimuspohjaiset hyvinvoinnin teknologia- ja tuotekehitysympäristöt
- hyvinvointiyritysten kasvu- ja kaupallistamispalvelut
- verkottuvat hyvinvointipalvelujen tuottamispalvelut
- hyvinvointiliiketoimintaosaaminen ja osaavan työvoiman turvaaminen

Valituissa teemoissa lähtökohtana on, että kehittämistoimia keskitetään kasvaville vahvoille aloille sekä nouseville aloille, joilla on riittävä osaamis pohja alueella. Tavoitteena ovat strategiset kehittämiskumppanuudet ja yritysten ja kehittäjien yhteiset kasvuverkostot sekä vahva kansallinen ja kv-rooli teema-alueen kehittämisessä.

Teemoja koskevien kehittämishankkeiden suuntaamiseksi on laadittu kutakin teemaa koskeva kehittämissuunnitelma. Teemoihin liittyviin kehittämishankkeisiin suunnataan vähintään 65 % EAKR-ohjelman TL2:n rahoituksesta. Myös EAKR-toimenpideohjelman muiden toimintalinjojen samoin kuin ESR-toimenpideohjelman toimenpiteillä tuetaan soveltuvin osin valittuja teemoja.

Ohjelmaa toteuttavat keskeiset hankkeet ja hankekokonaisuudet:

- yllä esitettyjä painotuksia tukevat hankkeet

TOIMINTALINJA 3

Vetovoimainen elinympäristö ja toimiva infrastruktuuri

Toimintalinja liittyy elinkeinoelämän ja väestön toimintaympäristön kehittämiseen. Tavoitteena ovat hyvin toimiva yhteysverkko, hyvä ja viihtyisä elinympäristö ja asumisolosuhteet sekä varma ja kustannuksiltaan kohtuullinen energiahuolto. Ko. asiat hyvin toimivan palvelurakenteen ohella ovat keskeisiä alueen vetovoimaan vaikuttavia tekijöitä.

Yhteysverkon osalta painopisteitä ovat eri liikennemuotojen yhteistyön ja keskinäisen logistiikan kehittäminen, joukkoliikenteen kehittäminen ja palvelujen perustason säilyttäminen myös maaseutualueella sekä liikenneturvallisuuden parantaminen. Eri liikennemuotoihin liittyviä verkkoja kehitetään sekä väestön että

maakunnan elinkeinoelämän tarpeiden pohjalta. Maaseudun asukkaiden ja mm. raaka-ainehuollon kannalta keskeistä on vähäliikenteisen tieverkon kunnosta huolehtiminen.

Ympäristön hoidossa painopisteitä ovat vesi- ja jätevesihuollon parantaminen laajoina seudullisina kokonaisuuksina, vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostus sekä pilaantuneiden maa-alueiden kunnostus erityisesti pohjavesialueilla. Lisäksi tuetaan jätehuoltoa, retkeilyreittien rakentamista, kulttuuriympäristön hoitoa ja luonnonsuojelualueiden toteuttamista.

Asumisessa painopiste on riittävän ja vetovoimaisen uustuotannon ohella asuntokannan korjaustoiminnan lisääminen huomioiden myös erityisryhmien tarpeet sekä asuinalueiden ja maaseudun kylien viihtyvyyden parantaminen. Asumisen ja rakentamisen kehystoimintaa linkitetään maakunnan terveys- ja ympäristöosaamiseen. Vapaa-ajan asumista sekä käyttöajan lisäämistä edistetään yhtenä tärkeänä osana maaseudun kehittämistä.

Energiahuollon osalta toimintojen painopiste kohdistuu bioenergian ja muun uusiutuvan energian käytön lisäämiseen. EU-ohjelmien toteutuksessa bioenergia on valittu yhdeksi kehittämisteemaksi.

Ohjelmaa toteuttavat keskeiset hankkeet ja hankekokonaisuudet:

- Keskeiset yhteysverkon hankkeet ovat seuraavat:
 - VT5:n ja Savonradan kehittäminen sekä niiden solmukohtien eli tavaraliikenteen logistiikka-alueiden ja henkilöliikennettä palvelevien matkakeskusten toteuttaminen.
 - Kuopion lentoaseman kehittäminen Itä-Suomen pääliikennekenttänä sekä Itä-Suomen matkailua palvelevana charter-liikenteen keskuksena
 - joukkoliikenteessä toimenpiteet kohdistuvat laatuikäytävien kehittämiseen sekä kutsuliikenteen toiminnan laajentamiseen koskemaan mm. liitännäliikennettä
- Ympäristön hoidon keskeiset hankkeet:
 - vesihuolto: Leppävirta-Varkaus-siirtoviemäri ja -yhdysvesijohto, budjettihanke 2009 9,5 M€, valtion osuus 40%
 - vesihuolto: Könönkangas-Kaavi-Rajasalmi-yhdysvesijohto ja Laukka-ahon ja Kunttalan alueen viemärointi, budjettihanke 2010, 1,7 M€, valtion osuus 40%
 - vesistöjen ja valuma-alueiden kunnostus: Sukevanjärven ja Pieniveden kunnostus v. 2009 0,35 M€, josta valtion osuus 50%
 - vesistöjen käyttökelpoisuuden parantaminen: Keyritynjärven kunnostus v. 2009 0,51 M€, josta valtion osuus 51%
 - toteutetaan ilmastomuutokseen sopeutumiseen tähtääviä toimenpiteitä, tulvadirektiivin edellyttämänä arvioidaan tulvariskit ja tehdään tulvariskien hallintasuunnitelmat tulvauhan alaisille merkittävälle vesistöalueille Pohjois-Savossa. Tulvariskien arvioinnissa tehdään yhteistyötä koko Vuoksen alueella
- Asumisen ja rakentamisen terveyteen, turvallisuuteen ja teknologian uudistamiseen tähtäävät hankkeet sekä asumisen tutkimusohjelma 2005 - 2009/2010.
- Energiahuollon osalta toteutetaan energia-teemaohjelmaa sekä hankkeiden että muun toiminnan kautta. Investointihankkeet painottuvat ensisijaisesti lämpölaitosten muuttamiseen öljyltä bioenergiapohjaiseksi ja ne sijoittuvat eri puolilla maakuntaa.

TOIMINTALINJA 4

Uudistuva hyvinvointiyhteiskunta ja toimivat palvelurakenteet

Maakunnan vetovoiman kannalta toimivat hyvinvointipalvelut ovat nousseet entistä tärkeämmiksi. Mm. väestörakenteen muutokset, väestön keskittyminen sekä kuntien heikentynyt taloustilanne edellyttävät palvelujen järjestämiseen liittyvien rakenteiden uudistumista sekä kuntien yhteistyön tiivistämistä palvelujen tuottamisessa. Tässä tarkoituksessa sisäasiainministeriön johdolla on käynnissä valtakunnallinen kunta- ja palvelurakennemuutoshanke, PARAS-hanke. Pohjois-Savossa palvelurakenteen uudistamista on tarkasteltu erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä opetustoimen osalta.

Keskeiset **painopisteet** maakuntaohjelman mukaan:

- palvelurakenteen uudistaminen ja kuntien yhteistoiminnan lisääminen palvelutuotannossa
- sosiaali- ja terveyspalvelujen sisällöllisen kehittämisen osalta painopisteitä ovat terveyttä ylläpitävien ja ongelmia ehkäisevien toimin vaikuttaa hyvinvointipalvelujen kysynnän kasvun hillitsemiseen ja terveyden edistämiseen
- hyvinvointiyrittäjyyttä edistetään osana palvelujärjestelmää
- hyvinvointipalvelujen sisäinen kehittäminen kytetään entistä vahvemmin Kuopion yliopiston/Itä-Suomen yliopiston ja Savonia-ammattikorkeakoulun alaan liittyvään osaamiseen

Ohjelmaa toteuttavat keskeiset hankkeet ja hankekokonaisuudet:

- hammaslääketieteellisen koulutuksen käynnistäminen Kuopion yliopistossa v. 2009
- lääkealan keskus ja muiden STM:n alaisten toimintojen alueellistaminen Kuopioon
- PARAS-hankkeen toteutus Pohjois-Savossa sitä ohjaavan puitelain linjausten mukaisesti
- palvelutuotannon uusien tuotantotapojen kehittämiseen ja uusimpien teknologioiden hyödyntämiseen liittyvät hankkeet
- sosiaali- ja terveysalan henkilöstön osaamisen ja riittävyyden turvaaminen - erityinen haaste liittyen alan henkilöstön ikärakenteeseen
- palvelurakennuskannan ajanmukaistaminen mm. korjausinvestoinnein

3.2 Erityisohjelmien ja muiden ohjelmien osuus maakuntaohjelman toteutuksessa

Uusi ohjelmakausi sekä EU-ohjelmien että kansallisten erityisohjelmien (osaamiskeskusohjelmat, aluekeskusohjelmat, maaseudun sekä saariston kehittämissuunnitelmat) osalta käynnistyivät vuoden 2007 alusta. Kaikki maakunnassa toteutettavat erityisohjelmat samoin kuin EU:n ohjelmat perustuvat maakuntaohjelmassa määriteltyyn maakunnan kehittämisen perusstrategiaan. Täten em. ohjelmien toteuttaminen hankkeiden kautta edistää maakuntaohjelman toteutusta. Erityisen tärkeitä maakuntaohjelman tavoitteiden toteuttamisessa ovat EU-toimenpideohjelmat, joiden kautta saatava rahoitus on tärkeä osa maakunnan kehittämissuunnitelmasta.

Kansallista ohjelmajärjestelmää yksinkertaistamaan tarkoitettu Koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO) käynnistyy vuoden 2010 alusta. KOKO:oon yhdistyvät nykyisin toteutettavat aluekeskusohjelma, maaseutuohjelman alueellinen osio sekä saaristo-ohjelma. Uusi ohjelma kattaa koko maan kaikki alueet ja se jäsenyytensä maakunnittain. Alueellisen KOKO-ohjelma perustuu valtakunnallisiin tavoitteisiin sekä maakunnan kehittämissuunnitelmaan ja sen laadintaa koskevat neuvottelut ovat Pohjois-Savossa paraikaa käynnissä. KOKO-ohjelman valmistelu kytetään kiinteäksi osaksi maakuntasuunnitelman ja maakuntaohjelman laadintaprosessia.

3.3 Alueellistamisen tavoitteet Pohjois-Savossa

Pohjois-Savoon esitetään alueellistettavaksi sellaisia toimintoja, jotka hyödyntävät ja vahvistavat maakunnassa jo olevaa osaamista. Alueellistamisessa kärkihankkeita ovat perustettavan Lääkealan keskuksen alueellistaminen Kuopioon sekä Stakesin ja KTL:n (vuodesta 2009 alkaen Hyvinvoinnin ja terveyden tutkimuskeskuksen) alaisten toimintojen alueellistaminen Kuopioon, erityisesti Perusterveydenhuollon kehittämissuunnitelma. Muita STM:n alaisia alueellistettavia toimintoja, jotka voivat tukeutua ja vahvistaa Kuopiossa olevaa osaamista ovat Työterveyslaitos, Säteilyturvakeskus, Terveystieteiden tutkimuskeskus sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus. Pelastusopistoa on mahdollista vahvistaa siviilikriisinhallinnassa. Lisäalassa erityisesti yrityksissä on osaamista ajoneuvovarustelussa ja puhelinpalveluiden järjestämisessä. Varkaudessa on prosessiteollisuuteen ja energiateknologiaan liittyvää osaamista. Alueellistamisella voidaan osaltaan edistää tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa nopeampaan kasvuun kyseisillä painopistealoilla Pohjois-Savossa.

3.4 Toimenpiteiden vaikutukset

Yhteenveto arvioituista suunnitelmatasoisista vaikutuksista toimintalinjoittain

Toimintalinja	Ympäristö- vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset vaikutukset	Vaikutukset tasa-arvoon
1. Kansainvälisesti kilpailukykyinen yritystoiminta	+	++	+	+
2. Korkeatasoinen osaaminen, toimiva innovaatioympäristö ja työllisyyden vahvistaminen	+	++	++	++
3. Vetovoimainen elinympäristö ja toimiva infrastruktuuri	++	+	++	+
4. Uudistuva hyvinvointiyhteiskunta ja toimivat palvelurakenteet	+	+	++	++

++ = merkittäviä positiivisia vaikutuksia
 + = positiivisia vaikutuksia
 0 = ei merkittäviä välittömiä vaikutuksia
 - = negatiivisia vaikutuksia
 -- = merkittäviä negatiivisia vaikutuksia

Tarkemmin maakuntaohjelman arvioidut vaikutukset on esitetty liitteessä 2. Hankkeiden osalta niiden vaikutukset arvioidaan erikseen kunkin hankkeen toteutusprosessin yhteydessä noudattaen tarvittaessa lakisääteistä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä.

Toteuttamissuunnitelman hankkeiden valinnassa tulee ottaa huomioon hankkeiden vaikutustarkastelu ilmastomuutoksen kannalta ja hankevalinnoissa tulee tukea ilmastomuutoksen hillintää edistäviä hankkeita eri hallinnonaloittain.

Tarkasteltaessa ohjelman vaikutuksia maakunnan eri alueilla tarkastelunäkökulma on ensisijassa aluetaloudellinen vaikuttavuus. Aluekeskusohjelmat ja seudulliset osaamiskeskittymät aktivoivat osaltaan erilaisia kehittämistoimia alueillaan, joskin Kuopioon sijoittuvat hankkeet ovat edelleen merkittävimpiä. Tärkeimpiä niistä ovat yliopiston kehittäminen, ammattikorkeakoulun kehittämishankkeet sekä Kuopion seudun osaamiskeskittymän vahvistamiseen tähtäävät hankkeet. Näiden hankkeiden vaikutukset ovat kuitenkin maakunnallisia ja vahvistavat innovaatorakenteita sekä yritystoiminnan kehitysedellytyksiä parantaen samalla väestön hyvinvointia koko maakunnassa.

Yhä vahvistuva painopistealue, bioenergian lisääntyvä hyväksikäyttö tuo merkittävästi uusia työmahdollisuuksia maaseudulle ja tasapainottaa osaltaan näin muutoin keskittyvää aluerakennetta.

EU:n maaseutuohjelmassa 2007 - 2013 on useita piirteitä, jotka mahdollistavat aikaisempaa paremmin maaseudun kehittämistoimien kokonaisvaltaista toteutusta. Tällaisia ovat mm. tilasidonnaisuuden poistuminen yrityshankkeissa, maaseutualueiden laajempi rajausta sekä tuettavien yritysten kokorajan kasvaminen kymmeneen työntekijään. Maaseutuohjelman ja EAKR-ohjelman välinen työnjako erityisesti yritystoiminnan kehittämisen osalta määritellään maakunnan yhteistyöasiakirjassa.

4. Maakuntaohjelman toteuttaminen hallinnonaloittain v. 2009-2010

Luvussa 4 on eritelty kunkin alueviranomaisen toiminnan painopisteet vuosille 2009-2010, osin vuoteen 2013. Painotuksista on neuvoteltu maakunnan liiton kanssa ja ne tullaan ottamaan esille kunkin alueviranomaisen tulosneuvotteluissa tai -sopimuksissa. Pohjois-Savon liitto osallistuu TE-keskuksen tujo-neuvotteluihin sekä ympäristöministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa käytäviin neuvotteluihin.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Alueviranomaisen: Savo-Karjalan tiepiiri, Itä-Suomen lääninhallitus/Liikenneosasto, Ratahallintokeskus

1. VT5:n parantaminen välillä Päiväranta - Vuorela, 90 M€ (sisältää tieyhteyden parantamisen Kuopion lentoasemalle)

Toimenpiteet: Esitetään hanketta käynnistettäväksi v. 2009 Kuopion kaupungin lainaaman 10 M€:n aloitusmäärärahan turvin. Aloitusmääräraha käytetään vuosien 2009 ja 2010 aikana. Korottoman lainan ehtona on, että valtio maksaa lainan takaisin kaupungille lainaushetkestä kahden vuoden kuluttua. Sekä Kuopio että Siilinjärven kunta osallistuvat lisäksi hankkeen toteuttamiskustannuksiin yhteensä 3,3 M€:lla.

Perustelut:

Päiväranta-Vuorela-välillä on liikennemäärä lähes 30 000 autoa vuorokaudessa nousten kesäisin 35 000:een. Nykyinen tie on moottoritieosuuksien välissä oleva sekaliikennetie, jonka molemmin puolin on pitkä moottoritiejakso. Tieosan poikkeava luonne, suuri liikennemäärä, kapeus, hidas liikenne ja avattavat sillat lisäävät onnettomuuksia. Tiejakson onnettomuustiheys on tiepiirin korkein.

Häiriötilanteissa, esimerkiksi liikenneonnettomuudessa, Kallansiltojen kohta on äärimmäisen ongelmallinen. Rinnakkaistie puuttuu ja liikenne joudutaan tien mennessä kokonaan poikki ohjaamaan Vehmersalmen tai Maaningan kautta. Kiertotieyhteydet ovat matkakohteesta riippuen 60-100 km pidempiä kuin yhteys valtatie kautta. Rinnakkaistien puutteesta ja avattavista silloista aiheutuu haittaa etenkin hälytysajoneuvoliikenteelle. Rakentamalla rinnakkaistie, saadaan liikenne sujumaan myös häiriötilanteessa, mikä parantaa yleistä turvallisuutta.

Kallansiltojen nostokoneiston loppuun kulumisesta johtuen silta jumiutuu aika ajoin pystyasentoon. Viimeksi näin tapahtui 3.8.2007. Tässä tilanteessa suuronnettomuuden tapahtuminen jossakin ko. tieosuuden varassa olevista tehdas- ym. kohteista saisi aikaan katastrofin. Päiväranta-Vuorela-tieosuuden varassa on hälytysajoneuvoliikenne mm. Savon Sellu Oy:n tehtaille ja Karelia-Upofloor Oy:n parkettitehtaille Sorsasaloon, Yara Suomi Oy:n tehtaille Siilinjärvelle sekä Kuopion lentoasemalle.

Sillat aiheuttavat vakavan haitan vilkkaalle lentoliikenteelle niin Kuopiosta kuin koko Etelä-Suomesta tuleville lentomatkustajille.

2. VT5:n parantaminen välillä Varkaus-Kuopio

Toimenpiteet: Esitetään hankkeen käynnistämistä vuonna 2012 Palokangas-Humalajoki-väliä koskien, kust. n. 47 M€.

Perustelut:

Parannettava tieosuus on 40 km pitkä. Tieosuus välittää Pohjois-Savon ja koko Itä-Suomen valtakunnallista ja seudullista liikennettä. Se on myös tärkeä työmatkaliikenteen väylä. Valtatieosuuden liikennemäärä on 5500-6500 ajon./vrk. Ennustettu liikennemäärä v. 2030 on 6300-7100 ajon./vrk.

Parantamistoimet ovat seuraavat: Varkaus-Leppävirta-osuudella tietä levennetään ja rakennetaan ohituskaistoille keskikaiteet. Leppävirran kohdalla rakennetaan uutta tietä ja eritasoliittymä. Leppävirta-Palokangas-osuudella tietä levennetään, tehdään liittymäjärjestelyt, ohituskaistat ja keskikaiteet. Palokangas-Humalajoki(Kuopio)-osuudelle rakennetaan pääosin kaksiajoratainen keskikaiteellinen tieosuus uuteen paikkaan.

3. Savonradan perusparantaminen välillä Pieksämäki-Kuopio ja radan parantamistyöt nopealle liikenteelle - osin ylimaakunnallinen hanke, Etelä-Savo, Pohjois-Savo

Toimenpiteet:

- 1) Toteutetaan Pieksämäki-Suonenjoki-rataosan nopeudennosto välillä Suonenjoki-maakuntaraja EU-varoin. Hankkeen kustannukset 10,1 M€. Hanke valmistuu vuoden 2010 aikana.
- 2) Esitetään RHK:lle perusparantamistöiden (sepelitukikerroksen uusiminen ja mahdollisesti kiskonvaihto) aikaisamista välillä Pieksämäki-Kuopio siten, että työt painottuvat vuodelle 2009 ja valmistuvat vuoden 2010 aikana.

Perustelut:

Vauhdittaakseen Savonradan kehittämistä Pohjois-Savon ja Etelä-Savon maakunnat ovat suunnanneet merkittäväällä tavalla EU:n tavoite 1 -ohjelman varoja radan nopeuttamistöihin. Pohjois-Savossa rahoitus on kohdistunut Kuopio-Suonenjoki-rataosaan. Par aikaa neuvotellaan uuden rakennerahastokauden varojen käyttämisestä Suonenjoki-maakuntaraja-rataosuuden parantamiseen nopealle liikenteelle. Muualla maassa rataverkon kehittäminen tapahtuu valtion varoin ja Itä-Suomea oleellisesti nopeammassa aikataulussa. Esim. samalla matkaetaisyydellä Helsingistä olevan Seinäjoen aikaetaisyys on kolme tuntia, kun Kuopion vastaava on neljä tuntia Keravan oikoradasta huolimatta.

Maakunnan liittojen investoinnit Savonradan nopeuttamiseen ovat kuitenkin valumassa hukkaan, koska radan nopeutuksen edellytyksenä olevat perusparantamistyöt uhkaavat siirtyä ensi vuosikymmenen puolelle.

4. Matkuksen logistiikkakeskus / Yhdistettyjen kuljetusten terminaali

Toimenpiteet: Harkitaan EAKR-toimenpideohjelman rahoituksen kohdentamista hankkeen koordinointiin.

Perustelut:

Nykyisin eri puolilla kaupunkia sijaitsevat tavaraliikenteen terminaalit on perusteltua sijoittaa samalle alueelle mm. seuraavista syistä:

- mahdollistaa yhteistyön esim. huoltopalvelujen, jakeluliikenteen jne. järjestämisessä ja näin alentaa logistisia kustannuksia
- vähentää raskaan liikenteen määrää Kuopion keskusta-alueella
- mahdollistaa ns. yhdistetyt kuljetukset eli rekkojen, niiden perävaunujen ja konttien kuljettamisen osan matkaa junilla
- yhdistettyjen kuljetusten terminaalin on laskettu vähentävän esim. Helsingin-Kuopion välistä rekkaliikenteen määrää valtiolla 5 n. 10- 20 %

Terminaalihanketta koskevat selvitystyöt ovat käynnissä Kuopion kauppakamarin johdolla.

5. Perustien- ja radanpidon rahoitus

TAE 2009:n mukainen perustienpidon rahoitus 510,6 M€ riittää nykykunnan säilyttämiseen päätieverkolla, mutta alemman tieverkon ja siltojen kunto uhkaa heiketä. Vähäiset rahoitustason nostot hupenevat jo kustannustason nousuun. Alueellisia tiehankkeita ei pystytä toteuttamaan läheskään aluerakenteen muutoksen edellyttämässä laajuudessa, eikä päätieverkkokkaan enää täyty kasvaneen liikenteen turvallisuus- ja sujuvuustavoitteita. Perustienpidon vuosirahoitus tulee nostaa 630 M€ tasolle. Lisärahoituksesta pääosa tulee kohdistaa alueellisiin pääosin maankäytön laajentumisesta aiheutuviin investointitarpeisiin ja liikenneturvallisuuden edistämiseen sekä jossain määrin teiden ja siltojen perusparantamiseen.

Puuhuollon turvaamiseen osoitetaan lähivuosina merkittävä summa, tosin osa tulee korvamerkittynä muusta perustienpidosta. Puuhuollon rahoituksella voidaan nyt korjata akuutit kelirikko-kohteet alemmalla tieverkolla. Kyseessä on kuitenkin pääosin rakentamattomat tiet, joilla uusia korjausta vaativia kohtia tulee ilmenemään jatkuvasti. Puutullen vaikuttaessa täysmääräisesti puuhuollon kuljetukset tulevat lisääntymään hakkuiden lisääntymisen myötä. Myös kuljetussuunnat muuttuvat. Seurauksena tiestön rasitus kasvaa nopeammin, koska kuljetuksia joudutaan ajoittamaan aikaisempaa enemmän myös kantavuuden kannalta epäedullisiin vuodenaikoihin. Korjaustarve kasvaa nopeammin, mikä on otettava huomioon rahoitustarvetta arvioitaessa. Samoin arvioissa tulee huomioida kustannusten jatkuva nousu, joka syö vähäiset rahoitustason korotukset. Lisärahoitus tulee osoittaa aitona lisäyksenä.

Vastaavalla tavalla myös perusradanpidon rahoitus on tarpeeseen nähden ja kasvavat kustannukset huomioiden liian alhainen. Vuosina 2009 ja 2010 perusradanpitoon on käytettävissä n. 355 M€/v. Liikennepoliittisen selonteon mukaan koko rataverkko pidetään liikennöitävässä kunnossa. Perusradanpidon rahoituksella on keskeytettävä olemassa olevan rataverkon korvausinvestointeihin ja kehittämistoimenpiteitä ei voida tehdä. Kaikkia korvaaviakaan investointeja ei voida tehdä ja korjausvelka kasvaa. Tarve perusradanpitoon on n. 100 M€ kehystä enemmän.

Puuhuolto käyttää koko tieverkkoa alimman asteen teistä valtateihin saakka. Puuhooltoon osoitettu, Itä-Suomen tiestöön kohdistuva rahoitus ei riitä sellaisten seutu-, kanta- ja valtatietasoisten päällystettyjen teiden parantamiseen, jotka kuitenkin kaipaavat parantamista palvelukseksi edes tyydyttävästi puuhoiltoa.

Toimenpiteet: Esitetään perustienpidon rahoituksen nostamista 630 M€:n tasolle ja radanpidon 455 M€:n tasolle. Pohjois-Savon osalta tämä tarkoittaa tienpidon rahoituksen nousua vuoden 2008 30 M€:sta 35 M€:oon/v.

Yhteenveto määrärahaesityksistä (milj. €)

Valtion rahoitus momentti: nro	Nimi	TAE 2009 milj. €	S 2010 milj. €	S 2011 milj. €	S 2012 milj. €	S 2013 milj. €
31.10.78	VT5 Päiväranta-Vuorela		6,700	25,000	25,000	20,000
31.10.78	VT5 Palokangas-Humalajoki				11,000	18,000
31.10.21	Perustienpidon rahoitus	33,000	33,500	34,000	34,500	35,000
Kuntien rahoitus						
Kuopio	VT5 Päiväranta-Vuorela	5,000 x)	7,300 xx)			
Siilinjärvi	VT5 Päiväranta-Vuorela		1,000			

x) 5 M€ Kuopion kaupungin korotonta lainaa/VT5 Päiväranta-Vuorela

xx) 7,3 M€:sta Kuopion kaupungin korotonta lainaa 5 M€/VT5 Päiväranta-Vuorela

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Alueviranomainen: TE-keskus/MOS ja Pohjois-Savon ympäristökeskus (vesihuolto ja -hoito)

1. Maatalous- ja maaseuturahoitusta koskevien säädösten ja ohjeistuksen yksinkertaistaminen

Maatalous- ja maaseuturahoituksen tehokkaan ja tulokellisen käytön esteeksi tulee muodostumaan keskushallinnon (MMM/MAVI) äärimmäisen tarkka ja yksityiskohtainen ohjaus. Tämä tulee hidastamaan jo muutoinkin hitaasti käynnistynyttä rahoitustoimintaa.

Esitys: Maatalous- ja maaseuturahoitusta koskevat säädökset ja ohjeistukset tulee saattaa tuen hakijoiden ja tuen myöntäjien hallitsemalle tasolle.

2. Maatalouden rakennekehityksen turvaaminen erityisesti maito- ja naudanliha-alalla

Toimenpiteet: investointirahoituksen kohdentaminen painopistealoille, joita tuetaan myös maaseudun kehittämishankerahoituksella

Perustelut: Tavoitteena on lisätä maakunnan maidon ja naudanlihan tuotantoa.

3. Bioenergian käytön lisääminen erityisesti karjataloudesta syntyvistä lietteistä ja jätteistä

Toimenpiteet: tuetaan sellaisia toimenpiteitä, joilla maakuntaan saadaan biokaasua tuottava maatilakokoluokkaa suurempi pilottilaitos

Perustelut: Pohjois-Savossa on sellaisia karjatalouskeskittymiä, joiden yhteyteen on kannattavaa ja tarkoituksenmukaista investoida biokaasulaitoksiin.

Lisäperustelut: maataloilla on voitava lisätä omista jäteraaka-aineista tuotetun energian käyttöä. Samalla edistetään myös jätteiden hyötykäyttöä ja ympäristönhoitoa

4. Vesihuolto

Toimenpiteet: Könönkangas-Kaavi-Rajasalmi yhdysvesijohto ja Laukka-ahon ja Kunttalan alueen viemärointi, budjettihanke v. 2010, 1,7 M€, josta valtion osuus 40 %.

Perustelut: Raaka- ja yhdysvesijohdon rakentaminen mahdollistaa Koillis-Savon alueella vesijohtoverkoston ja vedenottoamitten liittämisen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Hankkeella turvataan Tuusniemen kirkonkylän, eteläisen Tuusniemen, itäisen Vehmersalmen sekä Heinäveden Karvion ja Palokin kylien vedensaanti.

5. Vesienhoidon edistäminen

Toimenpiteet: Lisätään vesistöjen käyttökelpoisuuden parantamiseen osoitettuja varoja 0,315 M€ /vuosi.

Perustelut: Vesipuidedirektiivin edellyttämän vesienhoidon toimenpideohjelman tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa nykyisellä rahoitustasolla. EAKR- toimenpideohjelman rahoituksen saantia rajaa vaatimus hankkeen välittömästi kytkeytymisestä yritystoimintaan.

Yhteenveto määrärahaesityksistä (milj. €)

Valtion rahoitus momentti: nro	Nimi	TAE 2009	S 2010 milj. €	S 2011 milj. €	S 2012 milj. €	S 2013 milj. €
30.50.31	Könönkangas-Kaavi-Rajasalmi yhdysvesijohto ja Laukka-ahon ja Kunttalan alueen viemäröinti		0,200	0,480		
30.01.40	Bioenergiatuotannon avustukset	0,400	0,400			
MAKERA	Maatilanvoinnit	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000
30.40.77	Kalatalouden rakentamis- ja kunnostushankkeet	0,030	0,030	0,030	0,030	0,030
Valtion rahoitus yhteensä		10,430	10,630	10,510	10,030	10,030
Kuntien rahoitus yhteensä			0,300	0,720		
Yksityinen rahoitus yhteensä		19,070	19,070	18,571	18,571	18,571

Opetusministeriön hallinnonala

Alueviranomainen: Itä-Suomen lääninhallitus, sivistisosasto

1. Hammaslääketieteellisen koulutuksen käynnistäminen Kuopiossa v. 2009

Toimenpiteet: Hammaslääketieteellinen koulutus käynnistetään vuoden 2009 syyskuussa Kuopiossa 15 opiskelijapaikalla. Aloituspaikkamäärä nostetaan jo vuonna 2010 30 opiskelijaan. Opetuksen käynnistämiseen liittyvät toimet (infra ja laitteet hammasklinikalla sekä koulutuksen suunnittelu) rahoitetaan Kuopion kaupungin, Pohjois-Savon liiton ja Itä-Suomen lääninhallituksen rahoituksella. Koulutuksen järjestämiseen tulee osoittaa valtion määrärahaa alla olevassa taulukossa esitetyn mukaisesti.

Perustelut:

Itä- ja Keski-Suomen hammaslääkäripula on akuutti ja paheneva: viroista yli 20% eli 35-40 paikkaa on täyttämättä. Tilanne asettaa väestön eriarvoiseen asemaan perusterveydenhuollon palveluiden saatavuudessa. Itä-Suomessa on tällä hetkellä laiton tilanne suun terveydenhuollon palveluissa. Huonoin tilanne on Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa.

Kuopion yliopistolla yhdessä Kuopion yliopistollisen sairaalan, maakunnan terveyskeskusten ja Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa on valmius käynnistää koulutus hyvin pikaisesti, jo vuoden 2009 syyskuussa. Kuopion kaupunki, Itä-Suomen lääninhallitus ja Pohjois-Savon liitto ovat valmiita osallistumaan yhdessä valtion kanssa hammaslääkärikoulutuksen käynnistämisen vaatimiin investointeihin ja rahoitukseen. Em. tahot ovat varautuneet myöntämään tukea 1,7 milj. euroa Savonia-ammattikorkeakoulun tiloihin tulevan hammasklinikan rakentamiseen ja varustamiseen sekä 300 000 euroa opetuksen käynnistämiseen. Käynnistysvaiheen jälkeen hammaslääkärikoulutuksen tulee kuulua valtion normaalin budjettitalouden piiriin.

Hammaslääkärikoulutuksen käynnistämisen vaatimat investoinnit Savonia-ammattikorkeakoulun klinikan rakentamiseen on tarkoitus toteuttaa Kuopion kaupungin, Itä-Suomen lääninhallituksen sekä Pohjois-Savon liiton tuella.

2. Aloituspaiikkoja 450 lisää toisen asteen ammatilliseen koulutukseen Itä-Suomessa

Opetusministeriö on jo lisännyt toisen asteen ammatilliseen koulutukseen aloituspaiikkoja noin 2000:lla, mutta ne on kohdistettu Itä-Suomen ulkopuolelle kasvukeskuksiin. Budjettiriihessä elokuussa on sovittu vajaan 5000 aloituspaiikan lisäyksestä. Itä-Suomen maakunnanliitot esittävät, että Itä-Suomen oppilaitoksiin osoitetaan niistä 450 aloituspaiikkaa ja OPM osoittaa sitä varten Itä-Suomen oppilaitoksille noin 1,8 miljoonaa euroa lisää valtionosuutta momentilta 29.20.30 (valtionosuus ja -avustusamatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin). Aloituspaiikkoja tulee lisätä erityisesti tekniikan alalla, kuljetuksessa ja terveydenhuollossa. Mainittakoon, että Savon koulutusyhtymä aikoo ylittää toimeenpanolupansa yli sadalla aloituspaiikalla, mikä on osoitus aloituspaiikkojen ja valtionosuuksien polttavasta lisätarpeesta.

Koulutuspaiikkojen tämän hetken lisätarve johtuu siitä, että nuorisosaasteen ikäluokan keskkoko on kasvanut vuodesta 1989 lähtien ja säilynyt suhteellisen korkealla tasolla aina nykyhetken saakka myös Itä-Suomessa. Peruskoulunsa päättäneistä on huomattava osa jäänyt joka vuosi ilman koulutuspaiikkaa. Tämä pahentaa ennustettua työvoimapulaa, koska viimeistään 2010-luvulla kaikkien on oltava elinkeinoelämän käytössä ja kaikilla työkuuntoisilla on oltava vähintään toisen asteen ammattiutkinto. Kaikille peruskoulun päättävillä on taattava jatkokoulutuspaiikka.

3. Itä-Suomen alueen sivistystoimen henkilöstön täydennyskoulutus

Sivistisosasto on ollut alueellaan merkittävä sivistystoimen henkilöstön täydennyskoulutuksen järjestäjä. Sivistysosaston toteuttaman koulutuksen avulla on voitu käsitellä kattavasti ja kustannustehokkaasti mm. keskeisiä koulutuspoliittisia aiheita. Kootun palautteen perusteella tarjottu koulutus on ollut laadukasta ja sillä on voitu vastata myös alueellisesti tärkeisiin koulutuksen kehittämisen tarpeisiin. Tämä on ollut mahdollista, sillä koulutusten suunnittelu- ja toteutus perustuvat monipuoliseen substanssiosaamiseen, laajaan alueelliseen yhteistyöhön ja aluetuntemukseen. Erityisen merkityksellistä sivistystoimen henkilöstökoulutus on ollut Itä-Suomen läänissä, jossa muu täydennyskoulutuksen tarjonta on vähäistä.

Sivistysosaston sivistystoimen henkilöstökoulutuksen laatu perustuu systemaattiseen kehittämistyöhön, jossa Opetusministeriö ja muiden lääninhallitusten sivistysosastot ovat olleet aktiivisina kumppaneina. Oleellisina tekijöinä ovat sivistysosaston korkeatasoinen koulutuspoliittinen asiantuntemus, jaettu monialainen asiantuntijuus sekä hyvä paikallistuntemus. Oikeusturvatehtävät, peruspalvelujen arviointi, alueellinen ennakointi sekä rahoitus ja kehittämissihtävät koulutus-, nuoriso-, liikunta- ja kirjastoaloilla muodostavat kokonaisuuden, joka luo ainutlaatuisen perustan täydennyskoulutuksen ohjaustehtävälle.

4. Oppilaitoksille annettavat avustukset kansainvälisen hanketoiminnan aktivoimiseksi

Kansainvälisessä hanketoiminnassa menestyäkseen rahoitushakemuksen jättämistä edeltää kuukausien valmistelu, joka vaatii oppilaitoksilta taloudellisia resursseja.

Toimenpiteet: Avustukset oppilaitoksille kanavoidaan kuntien kautta.

Perustelut: Suomen saamat rakennerahastotuet vähenevät vuoden 2013 loppua kohden, jonka jälkeen niiden tulevaisuus on vaakaaludalla. Tukea oppilaitosten kansainvälistymiseen on haettava kansainvälisistä rahoitusohjelmista, joissa kilpailu on kovaa. Kansainvälisen hanketoiminnan aktivoimiseksi ja osaamisen lisäämiseksi Itä-Suomen oppilaitoksissa on tärkeää hyvissä ajoin ymmärtää aktivoiminnan esteenä olevat pullonkaulat. Yksi niistä on valmistelurahnan puuttuminen. Hakemusten jättämistä edeltävä valmistelu kysyy opettajien työaikaa ja taloudellisia resursseja.

5. Hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman ja kansallisen liikuntaohjelman alueellinen toimeenpano Itä-Suomessa

Toimenpiteet: Ohjelmien mukaisten toimenpiteiden käynnistäminen ottaen huomioon itäsuomalaiset erityispiirteet. Kansallisen rahoituksen ohjaaminen ohjelmien mukaisten toimenpiteiden toteuttamiseen resurssien puitteissa.

Perustelut: Lasten ja nuorten aktiivisen kansalaisuuden, sosiaalisen vahvistamisen ja nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiseksi sekä ihmisten liikuntakäyttytymisen lisäämiseksi tarvitaan kohdennettuja toimenpiteitä ja resursseja.

Yhteenveto määrärahaesityksistä (milj. €)

Valtion rahoitus momentti: nro	Nimi	TAE 2009	S 2010 milj. €	S 2011 milj. €	S 2012 milj. €	S 2013 milj. €
29.50.21	Yliopistojen toimintameno (hammaslääketieteellinen koulutus)	0,500	1,000	2,200	4,100	4,300

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Alueviranomainen: Itä-Suomen lääninhallitus, sosiaali- ja terveystoimisto

1. Hammaslääketieteellisen koulutuksen käynnistäminen Kuopion yliopistossa v. 2009 (mom. 33.60.33 Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkäriskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin)

Toimenpiteet: STM:n tulee kohdentaa määrärahoja tukemaan hammaslääketieteen opetuksen aloitusta vuonna 2009 Kuopion yliopistossa (v. 2010 alkaen Itä-Suomen yliopisto)

Perustelut terveydenhuollon näkökulmasta, tilastojen, Itä-Suomen lääninhallituksen selvitysten sekä valvonnan ja kanteluiden yhteydessä saamien tietojen perusteella

- Itä-Suomen julkisessa ja myös yksityisessä terveydenhuollossa on edelleen paheneva hammaslääkäripula. Ajankohdasta ja paikasta riippuen viroista tai sijaisuuksista oli 2007 Itä-Suomessa hoitamatta yli 20 %. Yhteensä kyse on 35 - 40 hammaslääkärin vajeesta.
- Eläkkeelle jäävien hammaslääkäreiden määrä on suurempi kuin uusien alueelle tulevien määrä, joten tilanne ei tule paranemaan Itä-Suomen alueella
- Itä-Suomessa hoitotakuu suun terveydenhuollon palveluissa ei toteudu kaikkialla. Huonoin tilanne on Pohjois-Karjalassa. Itä-Suomen väestö on eriarvoisessa asemassa muuhun maan väestöön verrattuna. Itä-Suomen lääninhallitus saa useita yhteydenottoja koskien puutteita hammashoidon saatavuudessa. Osa on johtanut kirjallisiin kanteluihin.
- Hammaslääkäritiheys terveyskeskuksissa / 10 000 asukasta on Itä-Suomessa alle maan keskiarvon.
- Terveyskeskuksissa on tehty kaikki mahdolliset käytettävissä olevat toimenpiteet helpottamaan vajetta. Työnjakoa hammaslääkäreiden, suuhygieenistien ja hammashoitajien välillä on tehostettu, ostopalveluja on hankittu, määrärahoja on lisätty ja perustettu hammaslääkäreiden ja hoitohenkilökunnan vakansseja. Tilanne on kuitenkin sietämätön, jo sijaisten saannissa esiintyy vakavia ongelmia.
- Muualla toteutettava hammaslääkäriskoulutus ei auta Itä-Suomea. Muualla peruskoulutukseen ei hakeudu opiskelijoita Itä-Suomen kunnista eivätkä muualla valmistuneet hammaslääkärit juurikaan hakeudu työhön Itä-Suomen terveyskeskuksiin. Kesäloimakaudella 2008 hammaslääketieteen opiskelijoita ei ole hakeutunut sijaisiksi Itä-Suomeen.

2. Lääkealan keskus ja muiden STM:n alaisten toimintojen alueellistaminen Pohjois-Savo (Kuopioon)

Toimenpiteet:

- Perustettava lääkealan keskus sijoitetaan Kuopioon.
- Stakesin ja KTL:n (vuodesta 2009 alkaen Hyvinvoinnin ja terveyden tutkimuskeskuksen) alaisia toimintoja alueellistetaan Kuopioon, erityisesti Perusterveydenhuollon kehittämissyksikkö sekä muita STM:n alaisia laitoksia.

Perustelut lääkealan keskuksen alueellistamiseksi Kuopioon: STM:n selvityshenkilön laatima raportti "Lääkehuollon keskushallinnon kehittäminen" 31.5.2008 sisältää esityksen lääkehuollon kokoamisesta uudeksi Lääkealan keskuksiksi. Sosiaali- ja terveysministeri on ilmoittanut 19.8.2008, että uuden keskuksen sijoituspaikasta tehdään alueellistamisselvitys, jossa sijoitusvaihtoehtoina ovat muun muassa Kuopio ja Oulu. STM on perustanut valmistelun projektin 10.9.2008. Alueellistamisselvityksen on määrä valmistua marraskuun loppuun mennessä.

Perusteluina sijoittumiselle Kuopioon ovat mm.:

- Osaamisen vahvistuminen lääkealalla valtakunnallisesti (Kuopiossa on Suomen suurin lääketieteellinen tiedekunta, farmaseuttinen tiedekunta, Kuopion lääke-informaatiokeskus KLIK, Geriatrisen hoidon kehityskeskus GerHO, osaamiskeskustoiminnan HealthBIO-klusteri, laaja bioalan osaaminen A.I. Virtanen-instituutissa ja alan yrityksissä)
- Farmakologinen tutkimus on korkeatasoista.
- Työvoiman saatavuus (farmaseuttinen tiedekunta, lääketieteellinen tiedekunta)
- Kuopion saavutettavuus pääkaupunkiseudulta ja -seudulle
- Informaation saaminen asiakasrajapinnasta (Kuopion yliopiston apteekki)
- Toimiva lääketieteellisyys Kuopion alueella

Perustelut perusterveydenhuollon yksikön sijoittamiseen Kuopioon:

Stakesin perusterveydenhuollon kehittämissyksikön (3 henkilöä) ja kansallisen verkoston valmistelutiimin sijoittumisesta Kuopioon on päätös vuoden 2008 loppuun, ja jatkossa yksikköä on tarkoitus vahvistaa valmistelevaan myös muiden perusterveydenhuollon toimialojen resursseja, esim. hammashuolto. Pohjois-Savossa on merkittävää perusterveydenhuollon ja siihen kiinteästi liittyvän sosiaalihuollon osaamista.

Perustelut STM:n alaisten muiden toimintojen alueellistamiseen Pohjois-Savoon (Kuopioon):

Valtioneuvoston asettamien selvityshenkilöiden raportti "Sosiaali- ja terveysministeriön alaisten virastojen ja laitosten voimavarojen uudelleen suuntaaminen" 21.12.2007 sisältää esityksiä uudelleen organisoimiseen. Kuopiossa sijaitsee jo raportissa mainittujen virastojen ja laitosten toimipisteitä ja merkittävää osaamista (mm. valtakunnallinen Pelastusopisto, hyvinvointiklusteri-osaamiskeskus), joita tulee alueellistamistoimilla edelleen vahvistaa. Edellä mainittujen (Stakes, KTL) lisäksi toimintoja ovat mm. Työterveyslaitos (TTL), Säteilyturvakeskus (STUK), Terveydenhuollon oikeusturvakeskus (TEO) sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV).

3. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien tason turvaaminen (valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin, mom. 33.60.30)

Toimenpiteet: Nykyisen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuustason korottaminen myös tulevaisuudessa sekä valtionosuusuudistuksen yhteydessä ottaen huomioon inflaatiokertoimen ja nykyiset laskentaperusteet kuten hyvinvoinnin tekijät ikäeroin, sairastavuus, työttömyys ja syrjäytyminen.

Perustelut: Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet ovat kehittyneet suotuisasti koko maassa (tilinpäätös 2007 noin 4310 milj. e, talousarvio v. 2008 noin 5076 milj. e ja VM:n talousarvioehdotus v. 2009 noin 5570 milj. e). Pohjois-Savon osuus koko maasta oli tasausten jälkeen 6,7 % v. 2007 ja 6,6 % v.2008, koska maakunnassa mm. ikääntyminen, sairastavuus, työttömyys ja syrjäytyminen ovat painottuneet muuta maata enemmän. Tason säilyminen on edellytys palvelutason säilymiselle Pohjois-Savossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet muodostavat noin 70 % kaikista Pohjois-Savon kuntien valtionosuuksista.

4. Paras-hankkeen yhteistoiminta-alueiden investointien rahoituksen tukeminen valtionavustuksin

Toimenpiteet: Uuden rahoituspohjan kehittäminen valtion talousarviossa Paras-hankkeen yhteistoiminta-alueiden sosiaali- ja terveydenhuollon investointien mahdollistamiseksi.

Perustelut: Sosiaali- ja terveydenhuollon investoinnit painottuvat peruskorjauksiin, tietojärjestelmiin, toimintojen tehostamiseen sekä yhteistoiminnan edellytysten turvaamiseen pitkällä aikajänteellä. Heikossa taloudellisessa asemassa olevien yksittäisten kuntien tai yhteistoiminta-alueiden avustaminen on tarpeen.

Erityisen haasteen muodostaa sosiaali- ja terveystalouden uudelleen organisoimisen edellytykset PARAS-hankkeessa, sekä lyhyen siirtymäkauden jälkeen toteutettavat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely sekä sähköiset lääkemääräykset, joista molemmista on hyväksytty laki vuonna 2007. Perusterveydenhuollon rakennuskannan ajanmukaisuus myös syrjäisillä alueilla on turvattava

5. STM:n myöntämien KASTE -hankkeen mukaisten kehittämishankkeiden valtionavustusten riittävä osuus Pohjois-Savoon (mom. 33.60.31)

Toimenpiteet: Valtionavustusta Pohjois-Savon hankkeille sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseksi.

Perustelut: KASTE -ohjelmassa asetettujen sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteiden saavuttaminen valtionosuuksien, EU-rahoituksen ja kuntien olemassa olevien resurssien avulla on riittämätöntä. Itä-Suomen keskeiset kehittämisen painopisteet ovat terveyden- ja hyvinvoinnin edistäminen, syrjäytymisen ehkäisy, osallisuus, kansansairauksien ehkäisy sekä Paras-hankkeessa sisällöllinen ja rakenteellinen uudistaminen.

Menneellä kaudella Pohjois-Savon osuus kansallisten sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustuksista oli tilastojen mukaan 6,7 %. Kuuden (6) prosentin mukaan maakunnan osuus olisi v. 2008 hieman alle ja v. 2009 - 2011 hieman yli 1,5 milj. euroa em. ns. KASTE-momentista.

Painopistealueiden kehittämisen edellytyksenä on, että sosiaali- ja terveysministeriö myöntää valtionavustusta Itä- ja Keski-Suomen alueellisen johtoryhmän esittämän kehittämistoiminnan suunnitelman mukaisille kehittämishankkeille Pohjois-Savossa.

Yhteenveto määrärahaesityksistä (milj. €)

Valtion rahoitus momentti: nro	Nimi	TAE 2009	S 2010 milj.€	S 2011 milj.€	S 2012 milj.€	S 2013 milj.€
33.60.31	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terv.huollon hankkeisiin (KASTE)	1,500	1,500	1,500	mom.avoin	mom.avoin
Kuntien rahoitus yhteensä		0,500	0,500	0,500		

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Alueviranomainen: Pohjois-Savon TE-keskus/TEM

1. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen

Toimenpiteet: Yhteishankintakoulutuksen lisääminen, työnvälityksen ja työnantajapalvelujen tehostaminen, palveluprosessien muuttaminen uuden strategian mukaisesti.

Perustelut: Työvoiman ikääntymiseen ja osaamisvaateisiin liittyvät haasteet ovat kasvavia ja suhdanneneutraaleja, joten tämä painopiste on edelleen keskeinen sekä yritysten kasvun että hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjan turvaamisen näkökulmasta.

2. Teemaohjelmien toteuttaminen

Toimenpiteet: Sisällöllisten painotusten tarkennukset, ohjelman toteuttamisen rahoitus ja seuranta (etenkin Hyvinvointi; terveysteknologiayritysten kv: Tekesin ostopalvelurahalla selvitys pohjaksi) ja EAKR-rahoituksen hyödyntäminen toteutuksessa.

Perustelut: Maakunnan painopiste, alueellisen innovaatiostrategian painopiste.

3. Yritys-Suomi-palvelut:

Kasvuyrityspalvelu

Kasvuyritysten merkitys lisääntyy talouskasvun ja työllisyyskehityksen vuoksi

Kasvuyrityspalvelun toiminnan tehostaminen ja yhteistyömallin kehittäminen

Kasvuyritysten Innovaatiopalvelut – verkoston toiminnan tehostaminen

Toimenpiteet: Selvitys innovaatioprosessin alkupään toiminnasta ja toimintamalleista ((Tekesin o-raha), pystytään yhteistyömalli (Kuopion seutu, Varkauden ja Iisalmen seudut).

Perustelut: Uusien innovaatioiden tunnistaminen tehostuu.

4. AlueVARAn sujuva käyttöönotto ja sen riittävä resursointi

Toimenpiteet: Prosessin pystyttäminen osuvien ja nopeiden rahoituspäätösten tekemiseksi, myöntövaltuuden riittävyyden varmistaminen kansallisesta määrärahasta (tavoite 450 000 euroa v. 2009).

Perustelut: AlueVARA on pk-yrityksille erinomainen työkalu, jolla saadaan uusia pk -asiakkaita aktivoitua innovaatiotoimintaan.

5. Työmarkkinoilta syrjäytymisen ehkäisy

Toimenpiteet: Vahvat välityömarkkinahankkeet, ohjauksellisten palvelujen kehittäminen, työvoiman palvelukeskusten työn kehittäminen.

Perustelut: Työvoimareservien niukkuuden vuoksi toimenpiteitä tulee edelleen kohdentaa myös niihin asiakasryhmiin, joissa pitkäkestoisella tuella voidaan olettaa saatavan työvoimaa avoimille markkinoille.

Yhteenveto määrärahaesityksistä (milj. €)

Valtion rahoitus momentti:	Nimi	TAE 2009	S 2010 milj. €	S 2011 milj. €	S 2012 milj. €	S 2013 milj. €
32.30.45	Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen	1,300	1,300	1,300	0,500	0,500
32.80.51	Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	24,448	24,400	24,200	24,000	23,400
32.80.64	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (valtio 25%)	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000
32.20.45	Aluevara (valmistelurahoitus)	0,500	0,500	0,600	0,600	0,700
32.20.20	Julkinen tutkimus ja kehittämistoiminta	5,000	6,000	6,000	7,000	7,000
32.20.40	Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	7,000	7,000	8,000	8,000	8,000
32.20.83	Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	6,000	6,000	7,000	7,000	7,000
32.30.44	Alueellinen kuljetustuki	0,900	0,900	0,900	0,900	0,900
Valtion rahoitus yhteensä		47,148	48,100	50,000	50,000	50,000
Kuntien rahoitus yhteensä		5,900	5,900	5,900	5,900	5,900
Yksityinen rahoitus yhteensä		28,666	28,666	31,566	28,888	28,931

Ympäristöministeriön hallinnonala

Alueviranomaisen: Pohjois-Savon ympäristökeskus

1. Ympäristötyöt, Vesihuollon kehittäminen

Toimenpiteet: Leppävirta-Varkaus-siirtoviemäri ja -yhdysvesijohto 9,5 M€, josta valtion osuus 40 % (v. 2009-2010).

Perustelut: Siirtoviemäri- ja yhdysvesijohdolla edistetään yhdyskuntien ja haja-asutuksen vesiensuojelua keskittämällä jätevesien käsittelyä isompaan, tehokkaampaan ja toimintavarmempaan yksikköön.

Sorsakoski-Leppävirta-Varkaus-taajamien sekä ko. taajamien välisen haja-asutuksen jätevedet johdetaan keskiteytsti Varkauden jätevedenpuhdistamolle. Yhdysvesijohdolla turvataan Leppävirran kunnan taajamien ja haja-asutusalueiden sekä Varkauden kaupungin vedenhankintaa normaali-, poikkeus- ja häiriötilanteissa.

Hanke tukee maakuntaohjelman 200-2010 mukaista seudullista vesi- ja jätevesihuollon kehittämisen painopistettä.

2. Ympäristönsuojelun edistäminen, jätevesihuolto

Toimenpiteet: lisätään ympäristönsuojelun edistämiseen tarkoitettujen vesihuoltoavustusten määrää

Perustelut: riittämättömät avustusmäärärahat rajoittavat haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyn tehostamista sekä viemäroinnin rakentamista

3. Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) toimintaedellytykset Kuopiossa

Toimenpiteet: Suomen ympäristökeskuksen toimintoja tulee vahvistaa Kuopiossa.

Perustelut: SYKEN Kuopion toimipaikan molekyylibiologian laboratoriossa tutkitaan ympäristöriskejä molekyylibiologisin menetelmin. Tutkimusala tukevat Kuopion yliopiston ympäristötieteellinen tutkimus, Savonia-ammattikorkeakoulun ympäristötekniikan koulutus, GTK:n ja KTL:n Kuopion toimipisteiden ympäristöön liittyvä maaperän ja terveysvaikutusten osaaminen.

Yhteenveto määrärahaesityksistä (milj. €)

Valtion rahoitus momentti: nro	Nimi	TAE 2009	S 2010 milj. €	S 2011 milj. €	S 2012 milj. €	S 2013 milj. €
35.10.77	Ympäristötyöt (Leppävirta-Varkaus-siirtoviemäri ja yhdysvesijohto)	2,200	1,600			
35.10.61	Ymp.-suoj.edistäminen, vesihuolto	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Valtion rahoitus yhteensä		3,200	2,600	1,000	1,000	1,000
Kuntien rahoitus yhteensä		3,300	2,400			
Yksityinen rahoitus yhteensä		3,000	3,000	3,000	3,000	3,000

5. Neuvotteluesitykset ministeriöille

Aikaisemmista vuosista poiketen ministeriöiden kanssa loppuvuodesta käytävissä TOTSU-neuvotteluissa kukin maakunta voi esittää enintään kaksi politiikka-asiaa tai hankekokonaisuutta. Lisäksi voi olla maakuntien yhteisiä neuvotteluesityksiä ja teemakeskusteluja. Pohjois-Savon maakunnan kannalta keskeiset omat ja Itä-Suomen maakuntien yhteiset hanke-esitykset on esitetty luvussa 5.

5.1 Maakunnan toteuttamissuunnitelmaa 2009 - 2010 koskevat Pohjois-Savon liiton omat neuvotteluesitykset

1. VT5:n parantaminen välillä Päiväranta – Vuorela, 90 m€ (sisältää tieyhteyden parantamisen Kuopion lentoasemalle)

Ministeriö: Liikenne- ja viestintäministeriö

Neuvotellaan LVM:n kanssa erikseen Itä-Suomen yhteisneuvottelujen yhteydessä.

Perustelut:

Päiväranta-Vuorela-välillä on liikennemäärä lähes 30 000 autoa vuorokaudessa nousten kesäisin 35 000:een. Nykyinen tie on moottoritieosuuksien välissä oleva sekaliikennetie, jonka molemmin puolin on pitkä moottoritiejakso. Tieosan poikkeava luonne, suuri liikennemäärä, kapeus, hidas liikenne ja avattavat sillat lisäävät onnettomuusrisiä. Tiejakson onnettomuustiheys on tiepiirin korkein.

Häiriötilanteissa, esimerkiksi liikenneonnettomuudessa, Kallansiltojen kohta on äärimmäisen ongelmallinen. Rinnakkaistie puuttuu ja liikenne joudutaan tien mennessä kokonaan poikki ohjaamaan Vehmersalmen tai Maaningan kautta. Kiertotieyhteydet ovat matkakohteesta riippuen 60 – 100 km pidempiä kuin yhteys valtatieen kautta. Rinnakkaistien puutteesta ja avattavista silloista aiheutuu haittaa etenkin hälytysajoneuvoliikenteelle. Rakentamalla rinnakkaistie, saadaan liikenne sujumaan myös häiriötilanteessa, mikä parantaa yleistä turvallisuutta.

Kallansiltojen nostokoneiston loppuun kulumisesta johtuen silta jumiutuu aika ajoin pystyasentoon. Viimeksi näin tapahtui 3.8.2007. Tässä tilanteessa suuronnettomuuden tapahtuminen jossakin ko. tieosuuden varassa olevista tehdas- ym kohteista saisi aikaan katastrofin. Päiväranta-Vuorela-tieosuuden varassa on hälytysajoneuvoliikenne mm. Savon Sellu Oy:n tehtaille ja Karelia-Upofloor Oy:n parkettitehtaille Sorsasaloon, Yara Suomi Oy:n tehtaille Siilinjärvelle sekä Kuopion lentoasemalle.

Sillat aiheuttavat vakavan haitan vilkkaalle lentoliikenteelle niin Kuopiosta kuin koko Etelä-Suomesta tuleville lentomatkestäjille.

Esitys:

Esitetään hanketta käynnistettäväksi v. 2009 Kuopion kaupungin lainaaman 10 M€:n aloitusmäärärahan turvin. Aloituspäärahana käytetään vuosien 2009 ja 2010 aikana. Korottoman lainan ehtona on, että valtio maksaa lainan takaisin kaupungille lainaushetkestä kahden vuoden kuluttua. Sekä Kuopio että Siilinjärven kunta osallistuvat lisäksi hankkeen toteuttamiskustannuksiin yhteensä 3,3 M€:lla.

2. Lääkealan keskus ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muiden toimintojen sijoittaminen Kuopioon

Ministeriö: Sosiaali- ja terveysministeriö

Perustettava lääkealan keskus sijoitetaan Kuopioon. Stakesin ja KTL:n (vuodesta 2009 alkaen Hyvinvoinnin ja terveyden tutkimuskeskuksen) alaisia toimintoja alueellistetaan Kuopioon, erityisesti Perusterveydenhuollon kehittämissyksikkö sekä muita STM:n alaisia laitoksia.

Olemassa olevia alueellistamissuunnitelmia oli Valtiovarainministeriön kirjeen 25.6.2008 mukaan seuraavasti: STM:n alaisten laitosten (KTL, Stakes, TTL) 90 henkilötyövuoden verran, ja em. kirjeen mukaan uusi alueellistamispotentiaali tilanteessa 31.3.2008 oli 47 – 100 henkilötyövuotta liittyen Stakesiin ja KTL:een. Lisäksi on esitetty perustettavaksi uusi Lääkealan keskus, joka on 19.8.2008 esitetty alueellistettavaksi, missä paikkakuntina ovat olleet esillä Kuopio ja Oulu.

Kuopiossa ja Pohjois-Savossa on merkittävää STM:n toimialaan liittyvää osaamista, joka luo perustaa alueellistamistoimille. Kuopion yliopiston (tulevan Itä-Suomen yliopiston) toimiala on hyvinvointi ja terveys. Savonia ammattikorkeakoulun koulutusalat tukevat monin tavoin hyvinvointitoimialaa. Kuopio Innovation Oy on mukana sekä Hyvinvointiklusterin että HealthBio- osaamiskeskustoiminnassa. Turvallisuusalaa edustaa valtakunnallinen Pelastusopisto. Kuopiossa on jo nyt toimintaa useilla alueellistamisen ja uudelleen organisoimisen piirissä olevilla STM:n alaisilla laitoksilla ja virastoilla.

Toteuttamisaikataulu:

Päätöksiä alueellistamisesta tulisi tehdä v. 2008 – 2009 ja käytännön alueellistamistoimenpiteitä alkaen vuodesta 2009, painottuen vuoteen 2010.

Perustelut:

a) Lääkealan keskuksen sijoittaminen Kuopioon

Osaamisen vahvistuminen lääkealalla valtakunnallisesti

- Kuopion yliopistossa on maan suurin lääketieteellinen tiedekunta. Helsingin ohella maan toinen farmaseuttinen tiedekunta Kuopion (v.2010 alkaen Itä-Suomen) yliopistossa (Farmakologian ja toksikologian laitos, Farmaseuttisen kemian laitos, Farmasian teknologian ja biofarmasian laitos, Sosiaalifarmasian laitos sekä Farmaseuttinen lääketutkimuskeskus FLK), jolloin ajanmukaisen tiedon siirtyminen sekä tiedekunnasta lääkealan keskuksen että päinvastoin on sujuvaa.
- Farmakologinen tutkimus on Kuopiossa korkeatasoista.
- Kuopiossa toimii lääkealaa kehittäviä osaamiskeskittyimiä: Kansanterveyslaitos KTL, KLIK (Kuopion lääkeinformaatiokeskus), joka on lääketeollisuudesta riippumaton yksikkö, jonka tehtävänä on parantaa lääketiedon saatavuutta puhelimitse ja on-line periaatteella valtakunnallisesti Geriatrisen hoidon kehityskeskus (GerHo), jonka yksi osaamisala on ikääntyneiden lääkekehitys ja -hoito. GerHo tutkii esim. lääkekehityksen ja ravitsemuksen yhteisvaikutuksia ikääntyneillä sekä testaa tuotteita ja palveluja
- Osaamiskeskustoiminnan HealthBIO -klusteri, jossa Kuopion seudun osaamiskeskus profiloituu erityisesti seuraaville aloille, jotka liittyvät lääkealaan: molekyyllilääketiede, lääkeainekehitys. Kuopiossa on laajan bioalan osaamista AIV-Instituutissa sekä yhteisissä.
- Kuopion laaja lääkealan osaamiskeskittyminen kattaa jo kaikki lääkevalvonnan osa-alueet molekyyllistä lääkekehitykseen, vahvistukseen ja lääkehoidon vaikuttavuuteen.

Työvoiman saatavuus

Farmaseuttisessa tiedekunnassa opiskelee noin 700 perusopiskelijaa ja 100 jatko-opiskelijaa. Tiedekunta ja em. osaamiskeskittymät turvaavat myös jatkossa ammattitaitoista työvoimaa Lääkealan keskuksen palvelukseen.

Kuopion saavutettavuus

Henkilöstön siirtyminen alueellistamisen yhteydessä on todennäköisesti sujuvampaa Kuopioon kuin Ouluun, ottaen huomioon etäisyyden ja liikenneyhteydet pääkaupunkiseudulle.

Informaation saaminen asiakasrajapinnasta

Kuopiossa toimii julkisessa, Kuopion yliopiston omistuksessa oleva Yliopiston apteekki, lukuisten yksityisten apteekkien ohessa.

b) Perusterveydenhuollon kehittämissyksikön sijoittaminen Kuopioon

Stakesin perusterveydenhuollon kehittämissyksikön ja kansallisen verkoston valmistelutöihin (3 henkilöä) sijoittumisesta Kuopioon on jo päätös vuoden 2008 loppuun, ja jatkossa yksikköä on tarkoitus vahvistaa valmistelevaan myös muiden perusterveydenhuollon toimialojen resursseja, esim. hammashuolto. Perusterveydenhuollon koulutus- ja kehittämissyö on Kuopion yliopiston osaamisala. Siihen kiinteästi liittyy Kuopion yliopiston sosiaalialan opetus, ja myös Savonia-ammattikorkeakoulun alan opetus. Yliopistossa on mm. terveyshallinnon ja – talouden laitos yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa.

c) STM:n alaisten muiden toimintojen alueellistaminen Pohjois-Savoon (Kuopioon)

Stakesin ja KTL:n lisäksi alueellistamisen piirissä olevia toimintoja ovat mm. Työterveyslaitos (TTL), Säteilyturvakeskus (STUK), Terveystieteiden tutkimuskeskus (TEO) sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV).

Kuopiossa sijaitsee jo ennestään em. virastojen ja laitosten toimipisteitä ja merkittävää osaamista, joita tulee alueellistamistoimilla edelleen vahvistaa. Säteilyturvakeskus liittyy Pelastusopiston turvallisuusalaan. Annettaessa alueille uusia valvonta- ja oikeusturvatehtäviä, tulee myös henkilötöyvuosia alueellistaa.

Valtion rahoitus:

Alueellistamistoimet voitaneen pääosin toteuttaa suunnitellun valtion vuoden 2009 ja 2010 talousarvion puitteissa.

5.2 Maakunnan toteuttamissuunnitelmaa 2009 - 2010 koskevat Itä-suomen yhteisneuvotteluesitykset

Neuvotteluissa mukana Kainuun, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan maakunnat

1. Liikenneinfrastruktuurin kehittäminen ja elinkeinoelämän rakennemuutos

Ministeriöt: Liikenne- ja viestintäministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö

Itä-Suomen maakunnat esittävät Itä-Suomen elinkeinoelämän ja koko aluekehityksen kannalta keskeisenä totsu-neuvottelukysymyksenä LVM:lle ja TEM:lle liikenneverkon suurten linjojen kehittämisen kokonaisuuden. Keskeisten päätieverkon hankkeiden osalta Itä-Suomen maakunnat pitävät kiinni selonteossa sovitujen ja aikataulutettujen hankkeiden toteutuksesta sovitulla tavalla. Vuoden 2011 jälkeen toteutettavien, selontekoon sisältyvien suurten tiehankkeiden osalta Itä-Suomen maakunnat muotoilevat kantansa toteuttamisjärjestyksestä ja aloitusvuosista totsu-neuvotteluun mennessä.

Neuvotteluesitys sisältää lisäksi perustienpitoon, radanpitoon ja lentoliikenteeseen liittyviä elementtejä. Erityisesti Itä-Suomen rakennemuutosilanteessa maakunnat korostavat joustavan rahoitusinstrumentin tarvetta. Tässä tarkoituksessa neuvotteluesitykseen sisältyy myös TEM:lle esitys maakuntarahan tason nostamisesta.

a) Tienpito

VT14 Savonlinnan keskusta

Liikennehankkeen rakennustyöt keskeytettiin alkuvaiheessaan syksyllä 2007. Valtioneuvoston liikennepoliittiseksi selonteossa hankkeeseen on sisällytetty syväväylän rakentaminen Laitaatsalmeen ja rakennustyöt on merkitty käynnistettävän uudelleen vuonna 2010. Kustannusarvio 130 M€

VT5 Päiväranta-Vuorela

Päiväranta-Vuorela on pitkien moottoritieosuuksien välissä oleva sekaliikennetie, jonka liikennemäärä on lähes 30 000 ajon./vrk nousten kesäisin 35 000 ajoneuvoon. Nykyisen tien viereisistä osuuksista poikkeava luonne, suuri liikennemäärä, kapeus, hidas liikenne ja avattavat sillat lisäävät onnettomuusriskiä. Lisäksi siltojen nostomekanismissa on toimintahäiriöitä. Häiriötilanteessa Kallansiltojen kohta on äärimmäisen ongelmallinen. Rinnakkaistie puuttuu ja tien mentyä poikki liikenne joudutaan ohjaamaan 60-10 km kiertoyhteyden kautta. Haitta on erityisen suuri hälytysajoneuvoille. Päiväranta-Vuorela-osuuden kautta kulkee liikenne useille suurille tehdaslaitoksille sekä Kuopion lentoasemalle. Kustannusarvio 90 M€. Liikennepoliittisessa selonteossa hanke on merkitty alkavaksi vaalikaudella 2007-2011.

VT6 Joensuun kohta

Valtatie 6 Joensuun kohdalla on Pohjois-Karjalan vilkkain liikenneväylä. Liikenne TEN-tieverkkoon kuuluvalla Joensuun kaupungin kehätienä toimivalla osuudella on kasvanut siinä määrin, että liittymissä on pahenevia liikenneturvallisuus- ja sujuvuusongelmia. Tieosuuden nykyaikaistaminen parantaa huomattavasti sen välityskykyä ja edistää liikenneturvallisuutta. Liikennepoliittisessa selonteossa hanke on merkitty alkavaksi vaalikaudella 2007-2011. Tielain edellyttämät suunnitelmat ovat valmiit. Rakentaminen voidaan aloittaa välittömästi rahoituksen järjestyttyä. Kustannusarvio 35,0 milj. euroa.

VT5 Mikkeli-Juva

Tie on Itä-Suomen etelään suuntautuvan liikenteen pullonkaula, joka on nykyiselle liikenteelle vanhanaikainen ja riittämätön. Mahdollisuudet turvallisiin ohituksiin ovat muutaman ohituskaistan ulkopuolella olemattomat. Viikonloppuisin tie ruuhkautuu. Liikennekuolemien määrä on 10-kertainen pääteiden keskiarvoon verrattuna. Vuoden 2008 aikana valmistuvat Mikkelin kohdan tiesuunnitelma ja välin Tuppurala-Nuutilanmäki yleissuunnitelma. Liikennepoliittisessa selonteossa tieosuus Mikkeli-Juva on merkitty vuoden 2011 jälkeen alkavaksi hankkeeksi, jonka kustannusarvio on 75 M€.

VT23 Varkaus-Viinijärvi

Tieosa on osa itä-länsisuuntaista kaukoliikenneyhteyttä ja tärkeä reitti Joensuun seudulta etelään ja länteen. Se palvelee myös Varkauden puuteollisuuden kuljetusreitteinä. Pohjois-Karjalan elinkeinoelämän kuljetuksia on suunnattu VT5 parantamisen jälkeen enenevässä määrin VT23 kautta. Tien vaikutuspiirissä Pohjois-Karjalassa on myös useita lähiaikoina avattavia kaivoshankkeita. Nykyinen tie on mäkinen, mutkainen ja kapea, eikä vastaa valtatien vaatimuksia. Raskaalle liikenteelle suurimmat ongelmat ovat tien kapeus ja mäki-
syys. Hankkeen toimenpidetarpeet ovat yhteensä 35 M€, josta tärkeimmät 1. vaiheen kustannukset 20 M€. Hankkeen tarveselvitys on päivitetty vuonna 2007. Liikennepoliittisessa selonteossa tieosuus Varkaus-Viinijärvi on merkitty vuoden 2011 jälkeen alkavaksi hankkeeksi, jonka kustannusarvio on 20 M€.

Talvivaaran tieyhteydet

Talvivaaran kaivostoiminnan käynnistyessä täyteen laajuuteensa sen liikenneyhteydet tarvitsevat parantamista myös etelään ja itään. Erityisesti teiden 870 ja 873 ja niihin liittyvien tieyhteyksien tavara- ja työmatkaliikenteen olosuhteiden parantamiseen tarvitaan 16,2 M€. Talvivaaran kaivoksen kuljetukset edellyttävät myös Iisalmi-Ylivieska-radnan parantamista/sähköistämistä sekä Iisalmen kolmioraitteen rakentamista.

VT6 Lappeenranta-Taavetti

Tie on tärkeä Etelä-Karjalan ja lähimaakuntien metsäteollisuuden ulkomaankaupan vientikuljetusreitti. Liikenneolosuhteet ovat muuttuneet kestävämmiksi Venäjän transitokuljetusten lisääntymisen ja reittimuutosten vuoksi merkittävästi. Vuoden 2009 talousarvion tulevilla rahoituksella voidaan saada vain hätäapua hankalimpiin kohtiin. Rahoituksen kokonaistarve on 52 M€.

Perustienpidon rahoitus

TAE 2009:n mukainen perustienpidon rahoitus 510,6 M€ riittää nykykunnan säilyttämiseen päätieverkolla, mutta alemman tieverkon ja siltojen kunto uhkaa heiketä. Alueellisia tiehankkeita ei pystytä toteuttamaan läheskään aluerakenteen muutoksen edellyttämässä laajuudessa, eikä päätieverkkokaan enää täytä kasvaneen liikenteen turvallisuus- ja sujuvuustavoitteita. Perustienpidon vuosirahoitus tulee nostaa 630 M€ tasolle. Lisärahoituksesta pääosa tulee kohdistaa alueellisiin pääosin maankäytön laajentumisesta aiheutuviin investointitarpeisiin ja liikenneturvallisuuden edistämiseen sekä jossain määrin teiden ja siltojen perusparantamiseen.

Etelä-Savon maakunnan osalta vuoden 2008 perustienpidon alueellinen rahoitus on 25,6 M€, mistä alueellisiin investointeihin kohdistuu 1,1 M€. Vuoden 2009 osalta vastaavat summat tulee nostaa seuraavalle tasolle: perustienpidon alueellinen rahoitus 32,2 M€, mistä alueellisiin investointeihin olisi osoitettavissa 3,8 M€.

Puuhuollon turvaamiseen osoitetaan lähivuosina merkittävä summa, tosin osa tulee korvamerkittynä muusta perustienpidosta. Puuhuollon rahoituksella voidaan nyt korjata akuutit kelirikkohteet alemmalla tieverkolla. Kyseessä on kuitenkin pääosin rakentamattomat tiet, joilla uusia korjausta vaativia kohtia tulee ilmenemään jatkuvasti. Puutullien vaikuttaessa täysmääräisesti puuhuollon kuljetukset tulevat lisääntymään hakkuiden lisääntymisen myötä. Myös kuljetussuunnat muuttuvat. Seurauksena tiestön rasitus kasvaa nopeammin, koska kuljetuksia joudutaan ajoittamaan aikaisempaa enemmän myös kantavuuden kannalta epäedullisiin vuodenaikoihin. Korjaustarve kasvaa nopeammin, mikä on otettava huomioon rahoitustarvetta arvioitaessa. Samoin arviossa tulee huomioida kustannusten jatkuva nousu, joka syö vähäiset rahoitustason korotukset. Lisärahoitus tuleekin osoittaa aitona lisäyksenä.

Puuhuolto käyttää koko tieverkkoa alimman asteen teistä valtateihin saakka. Puuhuoltoon osoitettu, Itä-Suomen tiestöön kohdistuva rahoitus ei riitä sellaisten seutu-, kanta- ja valtatietasoisten päällystettyjen teiden parantamiseen, jotka kuitenkin kaipaavat parantamista palvelukseen edes tyydyttävästi puuhuoltoa. Esimerkiksi KT62 Mikkeli-Imatra ja VT13 Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon alueella ovat niin kapeita ja mäkisiä, että puunkuljettajat itse ovat vaikeuksissa mahtua kapealle tielle ja lisäksi aiheuttavat vakavia riskitilanteita muille tiellä kulkijoille.

b) Radanpito

Perusradanpidon rahoitus

Rataverkon ylläpitäminen tehokkaana ja kilpailukykyisenä - liikennepoliittisen selonteon tavoitteiden mukaisesti - edellyttää, että perusradanpitoon on käytettävissä 100 M€ kehystä enemmän. Rataverkon ylläpitäminen pitkällä tähtäyksellä turvallisesti liikennöitävässä kunnossa edellyttää 40 M€ lisäystä rahoituskehykseen. Tällöin voitaisiin turvata nykyinen

palvelutaso ja estää korjausvelan kertyminen. Rataverkon ylläpitäminen tehokkaana ja kilpailukyisenä - liikennepoliittisen selonteon tavoitteiden mukaisesti - edellyttää, että perusradanpitoon on käytettävissä 100 M€ kehystä enemmän. Etelä- ja Pohjois-Savon maakunnat ovat jo edellisellä ohjelmakaudella osoittaneet merkittävän summan Savonradan palvelutason nostamiseen. Kuluvalle ohjelmakaudella Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Pohjois-Karjalan maakunnat ovat edelleen suuntaamassa alueilleen tulevaa EU-rahoitusta alueidensa pääratojen Savonradan sekä Karjalanradan palvelutason kohottamiseen. Tämän liikennepoliittisen tavoitteen hyväksi tehtävä uhraus tulisi huomioida vastavuoroisella valtiovallan lisäpanostuksella niiden Savonradan ja Karjalanradan rataosien kehittämiseen, joihin ei osoiteta EU-rahoitusta sekä ko. ratojen perusrantamisten loppuun saattamiseen.

Puuhuollon turvaamiseksi tarvitaan myös perusradanpidon rahoitusta. Nopeasti käynnistetty Savonlinna-Huutokoski on valmistumassa raiteen osalta jo syksyllä 2008 ja vuoden 2009 talousarvioehdotuksessa on Porokylä-Vuokatti, tosin varsin niukin määrärahoihin. Joensuu-Ilomantsi osuuden parantaminen on käynnistettävä ennen sulkemisuhan toteutumista vuonna 2010.

Helsinki-Pietari-rautatieteyhteys

Helsingin ja Pietarin välisen rautatieteyhteyden parantamisesta on tehty esiselvitys ja vaikutusten arviointi. Johtopäätösten muotoilu on vielä kesken. Itäsuomalaisen maakuntien käsitelmän mukaan linjaus Helsingistä Koskenkylän kautta Kouvolaan parantaa merkittävästi koko Itä-Suomen yhteyksiä Helsingin suuntaan sekä Pietarin suuntaan. Pietarin suunnan yhteydet paranevat huomattavasti pelkkää Itä-Suomea laajemmalta alueelta. Kouvolaan eteläisempi linjaus sulkisi Helsingin suuntaan matkustavien joukosta hyödynsaajina kokonaan Savonradan suunnan ja päinvastoin heikentäisi yhteyksiä Pietarin suuntaan.

Karjalan radan Luumäki-Imatra-rataosuuden parantaminen ja kaksoisraiteen rakentaminen

Luumäki-Imatra on tärkeä rataosuus Kaakkois-Suomen ja muun Suomen välisessä tavarajä ja henkilöliikenteessä sekä Suomenlahden satamiin suuntautuville vientikuljetuksille. Hanke jatkuu vuonna 2009 yleissuunnittelulla. Hanketta tulee edistää niin, että Luumäki-Imatra-rataosan kaksoisraiteen rakentaminen alkaa viimeistään vuonna 2012.

Ratojen jatkosähköistäminen

- Iisalmi-Ylivieska sähköistäminen	42 M€
- Viinijärvi-Siilinjärvi ja Viinijärvi-Varkaus-Pieksämäki sähköistäminen	82 M€
- Niirala-Säkäniemi ja Joensuu-Uimaharju sähköistämien	27 M€

c) Lentoliikenne

Lentoliikenteessä Varkauden ja Savonlinnan kentät on sopimuksen piirissä, joka ulottuu syksyyn 2010. Lappeenranta on joutunut järjestämään itse lentoliikenteensä. Sopimusperusteinen lentoliikenne edellyttää kilpailutusta, joka vie kokemusten mukaan runsaasti aikaa. Varkauden ja Savonlinnan sopimuksen jatkamiseen on valmistauduttava hyvissä ajoin ja viimeistään samaan kilpailutukseen olisi liitettävä myös Lappeenranta.

d) Sitomaton maakunnan kehittämisraha rakennemuutostilanteisiin

Maakuntaliitot neuvottelevat TE-keskusten kanssa elinkeinojen ja työllisyyden kehittämiseen liittyvistä rahoitustarpeista työ- ja elinkeinoministeriön tulosneuvottelujen yhteydessä. Puunjalostuksen ja puuhuollon akuutit ongelmat korostuvat erityisesti Itä-Suomessa. Nykyisiä työllisyystoimiin ja investointeihin osoitettuja rakennemuutosvaroja voidaan käyttää vasta äkillisten romahdusten jälkihoitoon. Mahdollisuus nopeampaan reagointiin ja tilanteiden ennakkointiin sekä joustavampaan tukivalikoimaan tuottaisi paremman tuloksen.

Itä-Suomen maakunnat esittävät, että sitomattoman maakunnan kehittämisrahan tasoa nostetaan merkittävästi nykyisestä. Tasokorotus tulee toteuttaa Itä-Suomen maakunnissa jo vuonna 2009 lisätalousarvion puitteissa. Kustannusvaikutus 12 M€ vuonna 2009.

2. Hammaslääketieteellisen koulutuksen käynnistäminen Kuopiossa v. 2009

Ministeriö: Opetusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö

Hammaslääketieteellinen koulutus käynnistetään vuoden 2009 syyskuussa Kuopiossa 15 opiskelijapaikalla. Aloituspaikkamäärä nostetaan jo vuonna 2010 30 opiskelijaan.

Opetuksen käynnistämiseen liittyvät toimet (infra ja laitteet hammasklinikalla sekä koulutuksen suunnittelu) rahoitetaan Kuopion kaupungin, Pohjois-Savon liiton ja Itä-Suomen lääninhallituksen rahoituksella. Koulutuksen järjestämiseen tulee osoittaa valtion määrärahaa alla olevassa taulukossa esitetyn mukaisesti. Lisäksi STM:n tulee kohdentaa määrärahoja tukemaan hammaslääketieteen opetuksen aloittamista Kuopiossa (valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin)

Perustelut:

Itä- ja Keski-Suomen hammaslääkäripula on akuutti ja paheneva: viroista yli 20% eli 35-40 paikkaa on täyttämättä. Tilanne asettaa väestön eriarvoiseen asemaan perusterveydenhuollon palveluiden saatavuudessa. Itä-Suomessa on tällä hetkellä laiton tilanne suun terveydenhuollon palveluissa. Huonoin tilanne on Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa.

Kuopion yliopistolla yhdessä Kuopion yliopistollisen sairaalan, maakunnan terveyskeskusten ja Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa on valmius käynnistää koulutus hyvin pikaisesti, jo vuoden 2009 syyskuussa. Kuopion kaupunki, Itä-Suomen lääninhallitus ja Pohjois-Savon liitto ovat valmiita osallistumaan yhdessä valtion kanssa hammaslääkärikoulutuksen käynnistämisen vaatimiin investointeihin ja rahoitukseen. Em. tahot ovat varautuneet myöntämään tukea 1,7 milj. euroa Savonia-ammattikorkeakoulun tiloihin tulevan hammasklinikan rakentamiseen ja varustamiseen sekä 300 000 euroa opetuksen käynnistämiseen. Käynnistysvaiheen jälkeen hammaslääkärikoulutuksen tulee kuulua valtion normaalin budjettitalouden piiriin.

Hankkeen rahoitussuunnitelma (milj. €)

Hammaslääkärikoulutuksen käynnistämisen vaatimat investoinnit Savonia-ammattikorkeakoulun klinikan rakentamiseen on tarkoitus toteuttaa Kuopion kaupungin, Itä-Suomen lääninhallituksen sekä Pohjois-Savon liiton tuella. Samoin koulutuksen käynnistymiseen vuoden 2009 syksyllä on mahdollista myöntää ESR-tukea. Vuodesta 2010 hammaslääkärikoulutuksen tulee kuulua valtion budjettitalouden piiriin.

Yhteenveto neuvoteltaviksi esitettävistä määrärahaesityksistä (milj. €)

Valtion rahoitus momentti: nro	Nimi	TAE 2009	S 2010 milj. €	S 2011 milj. €	S 2012 milj. €	S 2013 milj. €
29.50.21	Yliopistojen toimintameno (hammaslääketieteellinen koulutus)	0,5	1,0	2,2	4,1	4,3

3. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen

Ministeriö: Opetusministeriö

a) Aloituspaiikkoja 450 lisää toisen asteen ammatilliseen koulutukseen Itä-Suomessa

Opetusministeriö on jo lisännyt toisen asteen ammatilliseen koulutukseen aloituspaiikkoja noin 2000:lla, mutta ne on kohdistettu Itä-Suomen ulkopuolelle kasvukeskuksiin. Budjetti-riihessä elokuussa on sovittu vajaan 5000 aloituspaikan lisäyksestä. Itä-Suomen maakunnanliitot esittävät, että Itä-Suomen oppilaitoksiin osoitetaan niistä 450 aloituspaikkaa ja sitä varten Itä-Suomen oppilaitoksille noin 1,8 miljoonaa euroa lisää valtionosuutta momentilta 29.20.30 (valtionosuus ja -avustusammattillisen koulutuksen käyttökustannuksiin). Pohjois-Savon aloituspaiikkoja tulee lisätä tekniikan alalla, kuljetuksessa ja terveydenhuollossa. Mainittakoon, että Savon koulutusyhtymä aikoo ylittää toimeenpanolupansa yli sadalla aloituspaikalla, mikä on osoitus aloituspaiikkojen ja valtionosuuksien polttavasta lisätarpeesta.

Koulutuspaiikkojen tämän hetken lisätarve johtuu siitä, että nuorisoasteen ikäluokan keski-
koko on kasvanut vuodesta 1989 lähtien ja säilynyt suhteellisen korkealla tasolla aina nykyhetken saakka myös Itä-Suomessa. Peruskoulunsa päättäneistä on huomattava osa jäänyt joka vuosi ilman koulutuspaiikkaa. Tämä pahentaa ennustettua työvoimapulaa, koska viimeistään 2010-luvulla kaikkien on oltava elinkeinoelämän käytössä ja kaikilla työkuoroisilla on oltava vähintään toisen asteen ammattitutkinto. Kaikille peruskoulun päättävälle on taattava jatkokoulutuspaiikka.

b) Koulutustarpeiden ennakointivastuu maakunnan liitoille

Opetusministeriön tulee siirtää maakunnan liitoille koulutustarpeiden keskipitkän ja pitkän tähtäyksen ennakointivastuu yhdessä maakuntien keskeisten toimijoiden kanssa. Säädosmuutoksilla ennakointitehtävä tulee varmistaa maakunnanliittojen pysyväksi tehtäväksi.

Maakunnan liitot ovat alueiden kehittämisestä annetun lain mukaan aluekehityksestä vastaavia viranomaisia. Niiden vastuulla on mm. maakunnan pitkän aikavälin kehittämissuunnitelmien, keskipitkän aikavälin maakuntaohjelmien ja vuosittaisten toteuttamissuunnitelmien laadinta. Näihin strategiaan asiakirjoihin sisältyy väestön, työvoiman, työllisyyden ja monien yhteiskunnallisten ilmiöiden ennakointi sekä tavoitteiden asettaminen kunkin maakunnan olosuhteisiin ja vahvuuksiin perustuen. Liitot edustavat kansanvaltaa, jota hallitusohjelmankin mukaan tulee aluehallinnossa lisätä. Ammatilliset oppilaitokset ovat suurimmaksi osaksi kuntaomisteisia, kuten maakunnan liitotkin.

Maakunnan liitot ovat opetusministeriön toimeksiannosta toimineet vetovastuussa kahdella edellisellä KESU-valmistelukierroksella vuosina 2003 ja 2007. Yhteistyö lääninhallitusten, TE-keskusten, työmarkkinajärjestöjen ja oppilaitosten kanssa on kehittynyt positiivisesti. Tätä toimintaa maakunnan liitot haluavat edelleen kehittää ja päästä kiinteämpään vuoropuheluun opetusministeriön kanssa. Tehtävä kuuluu luonnollisena osana maakunnan kehittämissuunnitteluun ja sen tavoiteasetantaan, jossa koulutuksella ja osaamisella on keskeinen asema.

Maakunnan liittojen rooli ennakointiprosessin johtamisessa on päätösten valmistelua, minkä pohjalta opetusministeriö päättää KESUN:n aloittajatavoitteet sekä perusasteen ammatillisten oppilaitosten toimeenpanoluvat ja määrittää ammattikorkeakoulujen koulutusaloitukset sekä näiden ja yliopistojen tulostavoitteet. Oppilaitokset tekevät yksityiskohtaisemmat päätökset opintoaloittain. Siksi on tärkeää, että oppilaitoksilla on kaikki oleellinen tieto eri alojen kehitysnäkymistä ja maakunnallisista tavoitteista.

Ennakoinnin toteuttamiselta puuttuu säädöspohja. Sitä ei säädellä aluetason lisäksi myöskään valtakunnan tasolla. Siksi ennakointiprosessit ovat olleet neljän vuoden välein toteutettuja ainutkertaisia tapahtumia ilman jatkuvuutta ja seurantavelvoitetta. ALKU-hankkeen yhteydessä lainsäädännölliset puutteet tulee korjata.

c) Ammattikorkeakoulujen t&k-rahoitus

Koulutus ja tutkimus 2007–2012 -kehittämissuunnitelmassa todetaan keskeiseksi tavoitteeksi väestön koulutustason nosto, jonka yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota alueellisten erojen pienentämiseen.

Korkeakoulutuksella on merkittävä rooli alueiden kehittämisessä. Maakunnissa, joissa ei ole omaa tiedekorkeakoulua, tätä tehtävää hoitavat ammattikorkeakoulut. Ammattikorkeakoulujen roolin vahvistaminen tasapainoisessa ja omaehtoisessa aluekehityksessä vaatii pysyvää valtion panostusta.

Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämisresursseja sekä ylempien korkeakoulututkintojen kouluttamismahdollisuuksia on lisättävä erityisesti alueilla, joilla ei ole omaa yliopistoa. Jotta ammattikorkeakoulun roolia toimialueensa pk-yritystoimintaa ja palvelusektoria tukevana soveltavan t&k-toiminnan perustana voidaan toteuttaa tulee ammattikorkeakouluille osoittaa tähän erillinen rahoitus. Tämä on Etelä-Savon/Kainuun kilpailukyyn kannalta keskeinen kysymys erityisesti tilanteessa, jossa yliopistotoimintoja entisestään keskitetään. Tällä hetkellä t&k-toiminta rahoitetaan lähes kokonaan maakuntien omien rahoitusvälineiden ja EU:n rakennerahastojen kautta. Tämä tilanne ei ole normaali eikä se voi tällaisena jatkua.

d) Yliopistokeskusten rahoitus

Yliopistokeskukset luotiin vahvistamaan sellaisten maakuntien osaamisperustaa, joissa ei ollut tiedekorkeakoulua. Yliopistokeskukset ovat toimineet erilaisista lähtökohdista niin, että joissakin on jo lähtötilanteessa ollut merkittäväkin tutkintoon johtava koulutustehtävä. Tutkimustoiminta on kaikissa tapauksissa ollut suuresti riippuvainen sijaintipaikkakuntien/maakuntien mahdollisuuksista panostaa osaavaan tutkimushenkilöstöön ja -ympäristöön. Yliopistokeskuksille myönnetty määräraha on ollut varsin rajallinen työkalu kilpailukyisen koulutus ja tutkimusympäristön kehittämiseen.

Yliopistokeskuksia tuleekin nykyisten toimintojen lisäksi kehittää aikuisväestön osaamisen nostamisen alueellisina koordinaatio- ja kehittämisseskuksina alueiden ja sen yritysten kanssa yhdessä toimien. Yliopistokeskukset muodostavat muuten "yliopistottomille" alueille myös yliopistotasaisen tutkimustoiminnan keskuksen. Nämä yliopistokeskusten molemmat yliopistojen ns. kolmatta tehtävää toteuttavat roolit tulee huomioida jatkossakin yliopistokeskusten asemaa ja tehtäviä arvioitaessa. Yliopistokeskusten toiminnan rahoitukseen on saatava pysyvät mekanismit, jotka eivät ole riippuvaisia ulkopuolisesta rahoituksesta, kuten EU:n rakennerahastoista. Yliopistokeskukset tulisi saada myös mukaan uudistettavaan yliopistojen kehittämislakiin.

6. Teemakeskusteluesitys ministeriölle

Valtionosuusuudistus

Ministeriö: Valtiovarainministeriö

Itä-Suomen maakuntien kunnat kannattavat ns. "yhden ministeriön mallia" uuden valtionosuusjärjestelmän pohjaksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet on tarkoituksenmukaista ohjata yhden ministeriön kautta, kuntien tasasuuruksella omarahoitusosuudella täydennettynä kunnallisveron täydennyksellä ja valtionosuuksien tasauksella.

Valtionosuusjärjestelmä tulee kytkeä kuntien palvelutuotantovelvoitteisiin. Mikäli kuntien tehtäviä valtion päätöksillä lisätään, tulee sillä olla kustannuksia vastaava vaikutus kuntien rahoituspohjaan. Kuntien tehtävien tulee olla tasapainossa rahoitusvastaavuuden kanssa.

Itä-Suomen kuntien kannalta on erittäin tärkeää, millä tavalla Itä-Suomen olosuhdetekijät; ikääntyneisyys, sairastavuus, harva asutus ja syrjäisyys otetaan huomioon uudessa valtionosuusjärjestelmässä ja että maakuntia ja kuntia kuullaan ennen järjestelmän tai sen osien lukkoon lyömistä.

Itä-Suomen kuntien kannalta tärkeimmät ovat sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet (n. 70% kaikista kuntien valtionosuuksista). Suora sairastavuuskerroin tulee säilyttää uudessakin valtionosuusjärjestelmässä tärkeimpänä kuntien olosuhteet huomioon ottavana kertoimena. Uudessakin järjestelmässä tulee olla verotulojen tasaamisjärjestelmä tasaa- massa verotulojen vaihtelua maakuntien välillä ja maakuntien sisällä. Valtionosuusjärjestelmän tulee tukea Paras-hankkeen tavoitteita ja kannustaa kuntia tuottavuuden parantamiseen ja ohjata kohti nykyistä elinkelpoisempia kuntakokonaisuuksia.

Opetustoimen palvelujen (perusopetus, lukio, toisen asteen ammatillinen koulutus) keskityessä on valtionosuusjärjestelmässä otettava uutena elementtinä tuki koulu- lais/opiskelijakuljetuksiin. Tällä turvataan koulutuksen tasapuolinen saavutettavuus myös Itä-Suomen väljästi asutuilla alueilla. Todellinen verkko ja etäopetus on tehtävä mahdolliseksi jo toimivien tietoverkkojen avulla. Aikuiskoulutuksen osalta koulutuksen edellyttämät matkakulut tulee olla verovähennyskelpoisia. Itä-Suomen väljästi asutuilla alueilla lukioi- den valtionosuuksia tulee tuntuvasti korottaa lukio-opetuksen palvelujen saavutettavuuden turvaamiseksi.

Valtion on jatkossakin osallistuttava kuntien perustamishankkeiden investointien rahoitukseen. Rahoitettavien investointien tulee tukea kuntayhteistyötä ja palvelurakenteiden uudistamista. Osana valtionosuusuudistusta on selvítettävä vaihtoehto luopua kokonaan perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmästä ja siirtyä järjestelmään, jossa valtionosuuden tarve perustamishankeinvestointiin arvioidaan kuntakohtaisesti.

7. RAHOITUSTAULUKOT

MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMISSUUNITELMA

Rahoitus 2009-2013, milj.€

Kaikille maakunnille yhteiset määrärahat.

Maakunta: **Pohjois-Savo**

Hallinnonala	Momentin numero	Momentin nimi	Lähtötaso 2008	Esitys 2009	Esitys 2010	Esitys 2011	Esitys 2012	Esitys 2013
LVM	31.10.21	Perustienpidon rahoitus	30,000	33,000	33,500	34,000	34,500	35,000
LVM	31.10.78	Eräät tiehankkeet (Vt Päiväranta-Vuorela ja Vt Palokangas-Humalajoki)			6,700	25,000	36,000	38,000
LVM	31.60.63	Joukkoliikenteen palveluiden osto ja kehittäminen	3,320	3,750	4,000	4,000	4,000	4,000
TEM	32.30.45	Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen	0,900	1,300	1,300	1,300	0,500	0,500
TEM	32.80.51	Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	27,226	24,448	24,400	24,200	24,000	23,400
TEM	32.80.64	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	1,550	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000
TEM	32.50.43	Maakunnan kehittämisraha (yhteensä)	2,005	2,665	2,665	2,805	2,905	3,055
TEM	32.50.43	- OSKE **)	0,700	0,810	0,810	0,850	0,850	0,900
TEM	32.50.43	- KOKO 2010+ (AKO:t+AMO:t 2008 ja 2009)	0,655	0,655	0,655	0,655	0,655	0,655
TEM	32.50.43	- Ohjelmiin sitomaton	0,650	1,200	1,200	1,300	1,400	1,500
TEM	32.50.63	Kainuun kehittämisraha	-	-	-	-	-	-
YM	35.10.61	Ympäristönsuojelun edistäminen	0,050	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
YM	35.10.77	Ympäristötyöt	0,545	2,978	1,935	0,330	0,840	1,715
		Valtion rahoitus yhteensä	65,596	71,141	70,800	69,635	69,745	70,670
		Kuntien rahoitus *	11,000	16,279	18,679	8,022	8,105	8,198
		Julkinen rahoitus yhteensä	76,596	87,420	89,479	77,657	77,850	78,868
		Yksityinen rahoitus *	18,100	20,566	20,566	22,466	19,788	19,831
		RAHOITUS YHTEENSÄ	94,696	107,986	110,045	100,123	97,638	98,699

* Arvio rahoituksen määrästä.

** Vuodesta 2009 eteenpäin summa sisältää 700 000 € Kuopio seudun OSKE:n koordinaattorirahaa; Loppu on kansallisten kärkihankkeiden rahoitusta. Vuoden 2008 rahoituksesta 130 000 € on korvamerkitty kansalliselle kärkihankkeelle "Pharmaceutical Gateway to China"

MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMISSUUNITELMA

Rahoitus 2009-2013, milj.€

Vapaasti valittavat määrärahat.

Maakunta: **Pohjois-Savo**

Hallinnonala	Momentin numero	Momentin nimi	Lähtötaso 2008	Esitys 2009	Esitys 2010	Esitys 2011	Esitys 2012	Esitys 2013
OPM	29.50.21	Yliopistojen toimintameno (hammaslääkärikoulutus)	0	0,500	1,000	2,200	4,100	4,300
MMM	30.01.40	Bioenergiatuotannon avustukset	0,000	0,400	0,400			
MMM	30.40.77	Kalatalouden rakentamis- ja kunnostushankkeet	0,030	0,030	0,030	0,030	0,030	0,030
MMM	30.50.31	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen	1,255	1,070	1,475	1,770	1,375	1,050
TEM	32.20.20	Julkinen tutkimus ja kehittämistoiminta	6,000	5,000	6,000	6,000	7,000	7,000
TEM	32.20.40	Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	6,000	7,000	7,000	8,000	8,000	8,000
TEM	32.20.45	Aluevara (valmistelurahoitus)	0,000	0,500	0,500	0,600	0,600	0,700
TEM	32.20.83	Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	2,000	6,000	6,000	7,000	7,000	7,000
TEM	32.30.44	Alueellinen kuljetustuki	0,400	0,900	0,900	0,900	0,900	0,900
STM	33.60.31	Valtionavustus kunnille sos.- ja terv.huollon hankkeisiin (KASTE)	ei päätetty	1,500	1,500	1,500	avoin	avoin
MMM	MAKERA	Maatilainvestoinnit	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000
YM	35.10.21	Eräät luonnonsuojelun menot	0,050	0,080	0,080	0,080	0,100	0,100
YM	35.10.63	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	0,700	0,700	0,800	0,800	0,800	0,800
YM	35.20.64	Avustukset rakennusperinnön hoitoon	0,093	0,200	0,200	0,200	0,200	0,250
		Valtion rahoitus yhteensä	26,528	33,880	35,885	39,080	40,105	40,130
		Kuntien rahoitus *	12,000	16,779	19,479	9,242	8,105	8,198
		Julkinen rahoitus yhteensä	38,528	50,659	55,364	48,322	48,210	48,328
		Yksityinen rahoitus *	29,000	30,160	30,160	30,671	30,671	30,671
		RAHOITUS YHTEENSÄ	67,528	80,819	85,524	78,993	78,881	78,999

* Arvio rahoituksen määrästä.

MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMISSUUNITELMA

Rahoitus 2009-2013, milj.€

 Maakunta: **Pohjois-Savo**

Hallinnonala	Momentin numero	Momentin nimi ja toteutettava ohjelma	Lähtötaso 2008	Esitys 2009	Esitys 2010	Esitys 2011	Esitys 2012	Esitys 2013
MMM	30.10.61	EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen	5,288	2,461	2,461	2,461	2,461	2,461
		Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma:						
MMM	30.10.62	Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä	6,462	3,009	3,009	3,009	3,009	3,009
		Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma:						
MMM	30.40.62	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen	0,4	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6
TEM	32.50.64 (32.70.64)	EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013	32,965	30,372	27,108	23,730	20,136	16,389
		EAKR -toimenpideohjelma:	21,668	19,842	18,256	16,634	14,871	13,030
		Manner-Suomen ESR -toimenpideohjelma:	11,297	10,530	8,852	7,096	5,265	3,359
		- Valtakunnallinen						
		- Alueellinen	11,297	10,530	8,852	7,096	5,265	3,359
TEM	32.50.65 (32.70.65)	Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013	20,183	20,177	21,670	22,508	23,294	24,101
		EAKR -toimenpideohjelma:	14,479	14,476	15,159	15,778	16,338	16,913
		Manner-Suomen ESR -toimenpideohjelma:	5,704	5,701	6,511	6,730	6,956	7,188
		- Valtakunnallinen						
		- Alueellinen	5,704	5,701	6,511	6,730	6,956	7,188
EU:n rahoitus yhteensä			38,433	33,148	29,839	26,461	22,867	19,120
Valtion rahoitus yhteensä			26,865	23,571	25,009	25,847	26,633	27,440
Kuntien rahoitus *			6,707	5,967	6,192	6,419	6,636	6,859
Julkinen rahoitus yhteensä			72,005	62,686	61,040	58,727	56,136	53,419
Yksityinen rahoitus *			78,586	74,504	72,676	70,633	68,187	65,614
RAHOITUS YHTEENSÄ			150,591	137,190	133,716	129,360	124,323	119,033

* Arvio rahoituksen määrästä

Pohjois-Savon kehitys v. 2000 - 2007 sekä tavoitteet³⁾ vuodelle 2010

Liite 1

		Toteutuma ennen ohjelmakauden alkua					Ohjelmakauden toteutuma				Maakuntaohjelman tavoite	
		2000	2004	2005	2006	Keskim. kaudella 2000-2006 (mukana myös "välivuodet")	2007	2008	2009	2010	2010	Keskim. kaudella 2007-2010
Koulutustaso												
Tutkinnon suorittaneiden osuus 15-v. täyttäneistä (%)	P-Savo	58,2	61,7	62,5	63,3	60,7					67,3	1)
	Ind. koko maa = 100	98,0	98,4	98,6	98,8	98,3					99,0	
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15-v. täyttäneistä (%)	P-Savo	20,2	21,7	22,1	22,5	21,3					24,2	
	Ind. koko maa = 100	86,7	86,8	87,0	87,2	86,9					87,0	
Työmarkkinatilanne												
Työllisyysaste (työvoimatutkimus)	P-Savo	61,3	62,1	63,3	63,8	1)	62,5				66,0	1)
	Ind. koko maa = 100	91,6	92,4	93,1	92,6		89,4				94,3	
Työttömyysaste (työvoimatutkimus)	P-Savo	11,8	10,7	10,0	9,8	11,2	9,8				7,6	
	Ind. koko maa = 100	120,4	121,6	119,0	127,3	126,2	142				110,0	
Työpaikat, ind. v. 2005=100	P-Savo	99,0	99,0	100,0	101,0	1)	99,0				101,4	
	Koko maa	97,3	98,5	100,0	101,7		103,8				102,8	
Muuttoliike ja väestö												
Väestö (tuhatta henkeä)	P-Savo	253,8	251,1	250,1	249,5	1)	248,9				249,5	1)
	P-Savon osuus koko maasta %	4,90	4,80	4,76	4,75		4,70				4,67	
Nettomuutto (osuus väestöstä, %)	P-Savo	-0,60	-0,09	-0,37	-0,16	-0,28	-0,09				1)	0,30
	Koko maa	0,05	0,13	0,17	0,20	0,12	0,26				1)	0,17
Luonnoll. väestönmuutos (osuus väestöstä, %)	P-Savo	-0,07	-0,02	-0,05	-0,07	-0,06	-0,16					-0,13
	Koko maa	0,14	0,19	0,19	0,21	0,16	0,19					0,16
Huoltosuhte (ei-työlliset/työlliset)	P-Savo	1,66	1,57	1,57	1,53	1,59					1,51	
	Koko maa	1,32	1,31	1,32	1,28	1,31					1,30	
Maaseutuväestön osuus koko väestöstä Pohjois-Savossa 2)	P-Savo	36,9	35,8	35,6	35,4	36,1	35,2				36,0	

Toteutuma ennen ohjelmakauden alkua					Ohjelmakauden toteutuma				Maakuntaohjelman tavoite	
2000	2004	2005	2006	Keskim. kaudella 2000-2006 (mukana myös "välivuodet")	2007	2008	2009	2010	2010	Keskim. kaudella 2007-2010

Aluetuote, tuotanto, yritystoiminta

BKT/asukas, käyvin hinnoin, koko maa=100	P-Savo	76,5	76,8	79,3	78,5	77,6				
Aluetuotteen muutos(perushintaan GVA) Pohjois-Savossa (%/vuosi), vuoden 2000 hinnoin	P-Savo	1,6	0,6	4,8	2,4	2,1				2,4
	Ind. koko maa = 100	28,1	16,1	172,1	49,0	62,7				85
T&K-rahoitus (milj.€)	P-Savon osuus koko maasta %	1,9	2,3	2,4	2,3	2,3				2,5
	Yritysten osuus P-Savon t&k-menoista	36,0	38,9	38,0	35,6	38,0				42
Pohjois-Savon liikevaihdon muutos (%/v) (kaikki toimialat)	vuosimuutos	6,7	5,2	6,3	5,3	4,7	10,5			5,4
	Koko maa	11,1	5,7	5,4	10,7	5,7	8,4			
Pohjois-Savon teollisuuden liikevaihdon muutos (%/v)	P-Savo	12,3	6,1	10,3	3,3	4,9	14,1			5,5
	Koko maa	16,1	5,9	3,8	13,2	5,0	8,5			
Pohjois-Savon rakennustoiminnan lv:n muutos (%/v)	vuosimuutos	2,6	1,8	7,9	7,9	5,6	18,2			6,0
	Koko maa	14,4	7,3	9,1	10,5	7,6	18,0			
Pohjois-Savon palveluiden lv:n muutos (%/v)	vuosimuutos	3,9	5,3	3,8	5,7	4,5	5,7			5,0
	Koko maa	8,9	5,7	6,5	8,3	5,9	7,9			
Pohjois-Savon viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta (%)	P-Savo	43,0	41,8	44,5	42,5	42,6	41,8			49,0
	Koko maa	54,5	54,4	54,6	58,5	55,0	56,4			
Liikevaihto Kuopion seudulla (M€)	vuosimuutos	5,0	6,3	3,9	8,3	5,4	10,1			5,6
	Ero P-Savon muutokseen	-1,7	1,1	-2,4	3,0	0,6	-0,4			0,2
Liikevaihto Varkauden seudulla (M€)	vuosimuutos	10,8	3,9	12,3	-4,2	4,1	12			5,4
	Ero P-Savon muutokseen	4,1	-1,3	6,0	-9,5	-0,7	1,5			0,0
Liikevaihto Ylä-Savossa (M€)	vuosimuutos	8,4	3,2	6,1	7,6	5,1	12,1			5,2
	Ero P-Savon muutokseen	1,7	-2,0	-0,2	2,3	0,4	1,6			-0,2
Liikevaihto Koillis-Savossa (M€)	vuosimuutos	8,8	3,2	2,3	6	4,1	8,8			4,5
	Ero P-Savon muutokseen	2,1	-2,0	-4,0	0,7	-0,7	-1,7			-0,9

		Toteutuma ennen ohjelmakauden alkua					Ohjelmakauden toteutuma				Maakuntaohjelman tavoite	
		2000	2004	2005	2006	Keskim. kaudella 2000-2006 (muk. myös "välivuodet")	2007	2008	2009	2010	2010	Keskim. kaudella 2007-2010
Liikevaihto Sisä-Savossa (M€)	vuosimuutos	9,6	6,4	3,6	8,7	5,9	5,4				5,4	
	Ero P-Savon muutokseen	2,9	1,2	-2,7	3,4	1,2	-5,1				0,0	
Yritysten määrä (TK, yritysrekisteri) ⁴⁾	P-Savo		11322	11597	11880	11308	12254					
	P-Savon osuus koko maasta		4,0	4,0	3,9	4,0	3,9					
Uudet yritykset (TK, yritysrekisteri) ⁴⁾	P-Savo		958	1103	1149	985	1130				1050	
	P-Savon osuus koko maasta		3,4	3,7	3,5	3,6	3,2				4,0	
Lopettaneet yritykset (TK yritysrekisteri) ⁴⁾	P-Savo		829	866	755	805	826				750	
	P-Savon osuus koko maasta		3,8	4,1	3,4	3,8	3,6				3,4	
Maatilojen lukumäärä (MMM Maatilarekisteri)	P-Savo	5606	5065	4884	4885	5196	4715				4300	
	P-Savon osuus koko maasta	7,1	7,1	7,1	7,7	7,1	7,7				7,2	
Matkailuyöpyemisten määrä (1000 yöpymistä)	P-Savo	803	802	843	885	816	938				1050	
	P-Savon osuus koko maasta	4,9	4,8	4,9	4,9	4,8	4,9				5,4	

Hyvinvointi ja tulot

Sairastavuus (Stakes), koko maa = 100	P-Savo	120,1	121,5	120,8	120,8	120,8	121,2				118	
Verotulot, euroa/asukas	P-Savo	1998	2219	2318	2461	2228	2625				2700	
	Ind. koko maa = 100	80,1	84,9	85,5	85,6	83,4	85,4				90	
Asuntotuotanto, kpl	P-Savo	1209	818	1294	1136	1042	1262				1250	
	P-Savon osuus koko maasta	3,7	2,7	3,8	3,4	3,3	3,6				3,8	

Yhteysverkko

Liikenteessä kuolleiden määrä, henk.	P-Savo	27	24	11	19	21	25				0	
--------------------------------------	--------	----	----	----	----	----	----	--	--	--	---	--

. Koillis-Savon vuoden 2006 tieto puuttuu

1) keskiarvolla ei merkitystä

2) Maaseutuväestö: Ydinmaaseudun kunnat (Juankoski, Lapinlahti, Maaninka, Suonenjoki, Vesanto, Vieremä) sekä Harvaan asutun maaseudun kunnat (Kaavi, Keitele, Kiuruvesi, Leppävirta, Nilsia, Pielavesi, Rautalampi, Rautavaara, Sonkajärvi, Tervo, Tuusniemi ja Varpaisjärvi)

3) Tavoitteiden toteutumista on tarkasteltava ensisijaisesti suhteessa koko maan kehitykseen ohjelmakaudella, koska vuosittaiset suhdannevaihtelut ovat suuria ja inflaatiokehitystä on vaikea arvioida.

4) Aloittaneet ja lopettaneet yritykset -tilaston perusta on muuttunut ja uuden tilaston mukaiset aikasarjat alkavat vuodesta 2001.

MAAKUNTAOHJELMAN 2007 - 2010 ARVIOIDUT VAIKUTUKSET TOIMINTALINJOITTAIN

VAIKUTUKSET	TL1:Kansainvälisesti kilpailukyinen yritystoiminta	TL2:Korkeatasoinen osaaminen, toimiva innovaatioympäristö ja työllisyyden vahvistaminen	TL3: Vetovoimainen elinympäristö ja toimiva infrastruktuuri	TL4: Uudistuva hyvinvointiyhteiskunta ja toimivat palvelurakenteet
a) ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen (elinympäristö)	Vaikutukset ympäristöön, yhdyskuntarakenteeseen ja luonnonvaroihin vaikuttavat elinympäristöön. Mittaus- ja sensori-teknologia helpottaa ympäristöriskien huomioon ottamista. Polttoprosessien parempi hallinta parantaa hengitysilmaa.	Koulutuksella on myönteinen vaikutus terveyteen. Osaamiseen perustuvan yritystoiminnan kehittämisen vahvistaa elinoloja ja aluetaloutta.	Vesihuollon kehittäminen mahdollistaa puhtaan veden saannin yritysten, maatalojen ja asukkaiden tarpeisiin. Lisääntyvät liikennemäärät lisäävät paikallisesti päästöjä ja melua. Kuljetuslogistiikan parantaminen vähentää energian kuluusta ja liikenteen päästöjä. Tietoliikenteen lisääminen johtaa uusiin radiomastoihin (maiesmahaitta). Hyvät asunto-olot ja vapaaajan asumismahdollisuus lisäävät alueen vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä. Yhdyskuntien jätevesien johtaminen ja keskitetty käsittely yhteispuhdistamoissa mahdollistaa tehokamman puhdistuksen. Pintavesien kunnostus vaikuttaa myönteisesti kalastoon ja muuhunkin eliöstöön, kasvillisuuteen ja virkistyskäyttömahdollisuuksiin Pilaantuneiden maiden kunnostus vähentää pohja-veden pilaantumisriskiä	Kuntien peruspalvelujen kehittäminen edistää ihmisten hyvinvointia ja viihtyvyyttä.
b) maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen (ympäristön tila)	Hyvin hoidetut yritysten ympäristöasiat parantavat tuotteiden kilpailukykyä erityisesti vientimarkkinoilla ja parantavat ympäristöä paikallisesti. Tutkimus- ja tuotekehitystoiminnalle sekä uusien teknologioiden käyttöön otolla päästään ympäristön kannalta kestävämpiin tuotteisiin ja menetelmiin. Ympäristö- ja biotekniikan ja ympäristöyritystoiminnan tukeminen edistää uusien tekniikoiden kehittämistä, millä on myönteisiä ympäristövaikutuksia. Matkailun kehittämismahdollisuudet riippuvat ympäristön tilasta. Bioenergian käytön edistäminen vähentää kasvihuonekaasuja. Biojätteiden hyötykäytöllä vähennetään jätteen muodostumista, säästetään energiaa ja vähennetään päästöjä. Maatalouden vesistöjen kuormitus on huomattava vähentämistoimista huolimatta.	Ympäristöalan osaamisen ja uuden liiketoiminnan edistäminen parantavat välillisesti ympäristön tilaa. Koulutustason kasvu edistää kestävä kehityksen periaatteiden omaksumista. Ympäristöteknologiaan ja ympäristöhallintajärjestelmiin liittyvä tietotaito antaa mahdollisuuksia ympäristön parantamiseen. Uuden teknologian käyttöönotto vähentää yrityksissä haitallisia ympäristövaikutuksia.		Yhteistoiminta vahvistaa ympäristöosaamista ja siten tukee kestävä kehitystä. Epidemiat voivat aiheuttaa ympäristöriskin.
c) yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuri-perintöön (yhdyskuntarakenne)	Aluerakenne keskittyy. Yhdyskuntarakenne tiivistyy. Tiivistyminen laskee yhdyskuntakustannuksia, mutta aiheuttaa riskejä asumisviihtyvyydelle.	Verkostoituminen ja yhteistyö edistävät kustannussäästöjä logistiikassa ja ympäristöasioiden hallinnan järjestämistä samantlaisella konseptilla. Avoimet oppimisympäristöt ja etäopiskelun mahdollistavat opetusteknologiset ratkaisut vähentävät päivittäisiä matkoja ja liikenteen haitallisia ympäristövaikutuksia.	Tieliikenteen väylät parannetaan nykyisissä käytävissä. Alemmanasteisen tieverkon kehittäminen edistää tasapainoisen aluerakenteen kehittämistä. Raideliikenteen parantaminen siirtää maantiekuljetuksia ja henkilöliikennettä rautateille. Asumisen kehittäminen tuo asukaslähtöisen näkökulman alue- ja yhdyskuntarakenteen suunnitteluun.	Palvelurakenteen kehittämällä vaikutetaan väestön alueelliseen tasarvoon ja yhdyskuntarakenteeseen.

<p>d) luonnonvarojen hyödyntämiseen</p>	<p>Elintarviketalous edistää maaseudun asuttuna säilymistä ja olemassa olevan infrastruktuurin käyttöä. Puuvarojen paikallinen hyödyntäminen pitää kuljetusmatkat kohtuullisina. Puunkäyttö vähentää uusiutumattomien raaka-aineiden käyttöä. Poltturpeen käyttö lisää energiaturvallisuutta ja työllisyyttä. Kalliokiviaineksen käyttö vähentää soran käyttöä.</p>	<p>Raaka-aineiden käytön tehokkuus paranee. Jätettä tulee prosesseissa vähemmän ja jätteen hyötykäyttö paranee. Maatilojen biokaasun tuotannon kehittäminen säästää luonnonvaroja.</p>	<p>Jätteiden hyödyntämisellä säästetään luonnonvaroja.</p>	<p>Terveysmatkailu, terveystuotanto (marjastus, kalastus, metsästys)</p>
--	---	--	--	--

B:68

ISBN 978-952-5759-06-8 ISSN 1797-4410
POHJOIS-SAVON LIITTO, SEPÄNKATU 1, PL 247, 70101 KUOPIO, PUH. (017) 550 1400

